

АНАЛИЗ

на резултатите от
Представително проучване
„Нагласи и употреба на
психоактивни вещества сред
учениците в гимназиален
курс на обучение (8-12 клас)
в училищата на територията
на град Кърджали“

Съдържание

Въведение	6
Демографски профил на участниците в анкетата	8
Анализ на получените резултати	8
Въвеждащи въпроси	8
Употреба на медикаменти, цигари, алкохол и други психоактивни вещества	11
Медикаменти	11
Тютюнопушене	16
Възраст, на която е запалена първата цигара	16
Алкохол	21
Възраст на консумация на първо питие	22
Актуална консумация и честота на консумиране на алкохол	23
Видове консумиран алкохол	26
Количество консумиран алкохол. Злоупотреба с алкохол	27
Проблеми в резултат от употребата на алкохол	29
Психоактивни вещества	31
Наркотиците в обкръжението на младите хора	31
Употреба на наркотици	40
Употреба на канабис	46
Употреба на дизайнерски наркотици. Източници на снабдяване и форма	51
Други зависимости	56
Информираност и нагласи относно употребата на психоактивни вещества	59
Рискове за здравето от употребата на цигари, алкохол и наркотични вещества	65
Въпроси свързани с училището и обкръжението	66
Обобщение	68

Фигура 1 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “С колко човека сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година?”	9
Фигура 2 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „С кои от посочените лица сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година?“	9
Фигура 3 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Заедно ли живеят вашите родители?”	9
Фигура 4 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Животът нередко предлага конфликтни ситуации. Вие с кого най-често влизате в конфликт?”	10
Фигура 5 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Пил(а) ли сте някога хапчета (медикаменти) заедно с алкохол?“	11
Фигура 6 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ Ако сте приемали медикаменти (сънотворни, успокоителни, антидепресанти или антипаркинсонови), как си ги набавихте последния път?“	12
Фигура 7 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ Употребявали ли сте някои от изброените медикаменти без лекарско предписание? (Отговор на всеки ред).....	13
Фигура 8 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ През последните 12 месеца колко често сте употребявали без лекарско предписание някои от медикаментите от предишния въпрос?“	15
Фигура 9 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ През последните 30 дни колко често сте употребявали без лекарско предписание някои от медикаментите от предишния въпрос?“	15
Фигура 10 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Някога през живота си пушил(а) ли сте тютюн (цигари, пури или лула)?”	16
Фигура 11 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Кога за последно сте пушил(а) тютюн (цигари, пури или лула)?”	18
Фигура 12 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “В колко дни през последните 12 месеца сте пушил(а) цигари, пури или лула?”	18
Фигура 13 Процентно разпределение на дневната употреба на тютюневи изделия в зависимост от честотата на употреба на годишна база (спорадично употребяващи и активно уподобяващи)	19
Фигура 14 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ Някога през живота си пил(а) ли сте алкохол?“	21
Фигура 15 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „На колко години бяхте, когато изпихте първото си питие (не само отделна глътка)?“ сред тези, които са консумирали поне веднъж алкохол	22
Фигура 16 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Кога за последно сте пил(а) алкохол?“	23
Фигура 17 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ В колко дни сте пил(а) алкохолни напитки през последните 12 месеца?“	24
Фигура 18 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ В колко дни сте пил(а) алкохолни напитки през последните 30 дни?“	25
Фигура 19 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Предимно какъв алкохол пиете? (Повече от един допустим отговор).....	26

Фигура 20 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ В дните, в които сте консумирали алкохол през последния месец, обикновено по колко пътиета сте пил(а)? “	27
Фигура 21 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Кога за последно сте пил(а) по 6 и повече пътиета в рамките на няколко часа?“	27
Фигура 22 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ Колко често през последните 12 месеца сте консумирали 6 или повече пътиета в рамките на няколко часа?“	28
Фигура 23 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ Случвало ли Ви се е да се напиете през последните 12 месеца?“	29
Фигура 24 Процентно разпределение на отговорите с „Да“ на въпрос „ Имали ли сте някога някой от посочените долу проблеми във връзка с Ваша употреба на алкохол? (Отговор на всеки ред)“	30
Таблица 25 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Има ли хора в обкръжението ви, които употребяват:"	31
Таблица 26 Процентно разпределение на отговорите на въпроси "Има ли някой в обкръжението ви, които употребява Екстази и Марихуана" и "Какво е отношението ви към пушенето на канабис от време на време."	33
Таблица 27 Процентно разпределение на отговорите на въпроси "Има ли някой в обкръжението ви, които употребява Екстази и Марихуана" и "Какво е отношението ви към употребата на Екстази."	34
Фигура 28 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "През последната година присъствал(а) ли сте на купон, на който са се вземали наркотици?"	35
Фигура 29 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Ако ваш приятел ви предложи да опитате някакъв наркотик, ще се съгласите ли?"	36
Таблица 30 Процентно разпределение на отговорите на въпрос " Ако ваш приятел ви предложи да опитате наркотик, ще се съгласите ли? (Сред отговорилите с „Не“ и с “Да“ на въпрос „Има ли хора в обкръжението ви, които употребяват... “)	37
Таблица 31 Процентно разпределение между отговорилите с “ Да“ и Не“ на въпрос „Има ли хора в обкръжението ви, които употребяват... “ между статистическия разрез на въпроси „Ако Ваш приятел Ви предложи някакъв наркотик, ще се съгласите ли?“ и „През последната година присъствал(а) ли сте на купон, на който са се вземали наркотици?“	37
Фигура 32 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "На вас лично предлагали ли са ви наркотици през последните 12 месеца?"	38
Фигура 33 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Откъде предимно знаете за въздействието и последствията от употребата на наркотици?"	39
Фигура 34 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Някога през живота си употребявал(а) ли сте наркотични вещества, вкл: канабис (марихуана, хашиш), стимуланти (амфетамин, метамфетамин, екстази, кокаин), халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди?"	40
Таблица 35 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Кога през последно сте употребявал(а) посочените по-долу вещества?"	41
Таблица 36 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „ Възраст при първа употреба на някое от посочените в предходния въпрос вещества?“	42
Таблица 37 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „В колко дни през последните 30 дни сте употребявал(а) някое от посочените по-долу вещества?“	44

Фигура 38	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Инжектирали ли сте си някога наркотични вещества?"	45
Фигура 39	Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Кога за последно сте употребявал(а) марихуана?“	46
Фигура 40	Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Кога за последно сте употребявал(а) хашиш?“	47
Фигура 41	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "В колко дни сте употребявал(а) канабис през последните 12 месеца?"	48
Фигура 42	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "В колко дни сте употребявал(а) канабис през последните 30 дни?"	49
Фигура 43	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Употребявал(а) ли сте някога канабис в комбинация с алкохол?"	50
Фигура 44	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Някога употребявал(а) ли сте нови психоактивни вещества (т.нар. от медиите „дизайнерски“ наркотици) или продукти, различни от вече познатите и разпространявани, като „весел чай“, спайс, бонзай, соли за вана“	52
Фигура 45	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "През последните 12 месеца в колко дни сте употребявал(а) някое от веществата, описани в предишния въпрос?"	53
Фигура 46	Процентно разпределение на отговорилите на въпрос "От къде се снабдявахте с тях през последните 12 месеца?"	54
Фигура 47	Процентно разпределение на отговорилите на въпрос "Под каква форма бяха тези вещества, които сте употребявал(а) през изминалата една година?"	54
Фигура 48	Процентно разпределение на отговорилите на въпрос "През последните 30 дни колко време на ден сте прекарвали играейки игри(сами или с други хора), използвайки компютър, таблет, смартфон, конзоли или други електронни устройства? В учебни дни "	56
Фигура 49	Процентно разпределение на отговорилите на въпрос "През последните 30 дни колко време на ден сте прекарвали играейки игри(сами или с други хора), използвайки компютър, таблет, смартфон, конзоли или други електронни устройства? В почивните дни "	57
Таблица 50	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Колко често през последните 12 месеца сте участвали в някоя от следните активности?"	58
Таблица 51	Процентно разпределение на отговорилите на въпрос „Според вас употребата на наркотици проблем ли е:“	59
Фигура 52	Процентно разпределение на отговорилите на въпрос "Според вас каква е причината връстниците ви да употребяват наркотици?"	60
Таблица 53	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Какво е отношението ви към следните твърдения?"	61
Таблица 54	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Какво е отношението ви към :"	62
Фигура 55	Процентно разпределение на отговорилите на въпрос "Какво е отношението на родителите ви към лицата, употребяващи наркотици?"	63
Таблица 56	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които :"	65
Таблица 57	Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Смятате ли, че в училище трябва да се разговаря открито по въпросите, свързани с:"	66

<i>Таблица 58 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Разговаряте ли по въпросите за употреба на наркотици с:”</i>	<i>67</i>
<i>Таблица 60 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Колко учебни дни сте пропуснали през последните 30 дни :”</i>	<i>67</i>

В рамките на изпълнение на Договор №ДР-90/15.09.2020 г. с предмет: „Провеждане на социологически проучвания „Нагласи и употреба на психоактивни вещества“ по обособена позиция 1 - Представително проучване „Нагласи и употреба на психоактивни вещества сред учениците в гимназиален курс на обучение (8-12 клас) в училищата на територията на град Кърджали“ бе извършено социологическо изследване сред ученици в Кърджали. Проучването бе проведено по метода на пряка групов анонимна анкета, като поради настъпили форсмажорни обстоятелства и преминаване на всички ученици към дистанционна форма на обучение, поради влезли в сила противоепидемиологични мерки, свързани с разпространението на коронавирус в страната, теренната работа е допълнена чрез анкети в електронен формат, разпространени онлайн чрез канали за комуникация на включените в изследването училища.

В рамките на изследването са събрани отговори на ученици от общо 12 училища.

В анкетата са поставени въпроси, свързани със семейната среда, с училището и обкръжението, с употребата на медикаменти, цигари, алкохол и други психоактивни вещества, както и въпроси, свързани с информираността и нагласите на подрастващите по отношение на употребата на психоактивни вещества.

Предмет на проучването:

Нагласи и употреба на психоактивни вещества сред учениците

ТЕРИТОРИЯ НА ПРОУЧВАНЕТО:

Училища на територията на Кърджали

ОБЕКТ НА ПРОУЧВАНЕТО:

Ученици от 8 до 12 клас

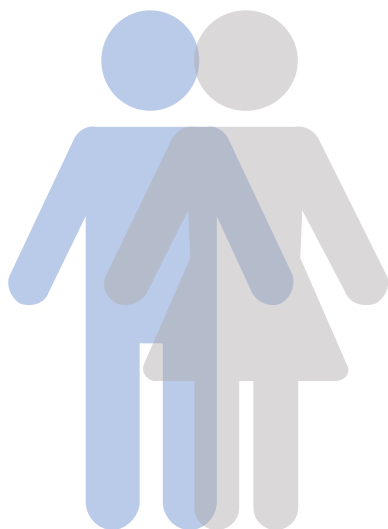
МЕТОДИКА НА РЕГИСТРАЦИЯ:

Пряка групов анонимна анкета в училищата в комбинация с онлайн анкета

Обем на извадката:

1110 лица

Демографски профил на участниците в анкетата

Кърджали	Процентно разпределение на учениците
8-ми клас	19,3%
9-ти клас	28,2%
10-ти клас	22,5%
11-ти клас	16,3%
12-ти клас	13,7%
13 години	3,1%
14 години	21,2%
15 години	27,2%
16 години	20,8%
17 години	14,8%
18 години	12,3%
19 години	0,5%
Не релевантен отговор	0,1%
Мъже	52,1%
Жени	47,9%

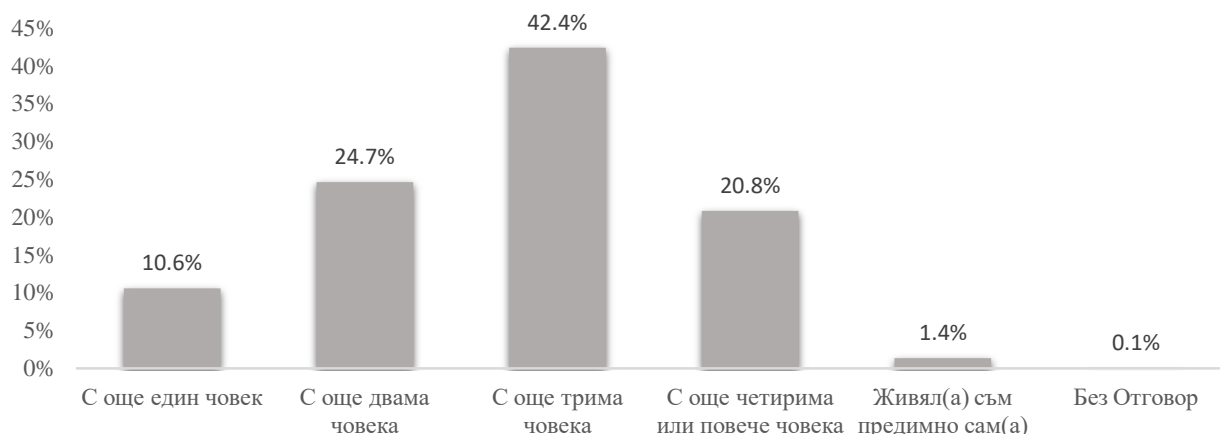
Анализ на получените резултати

Въвеждащи въпроси

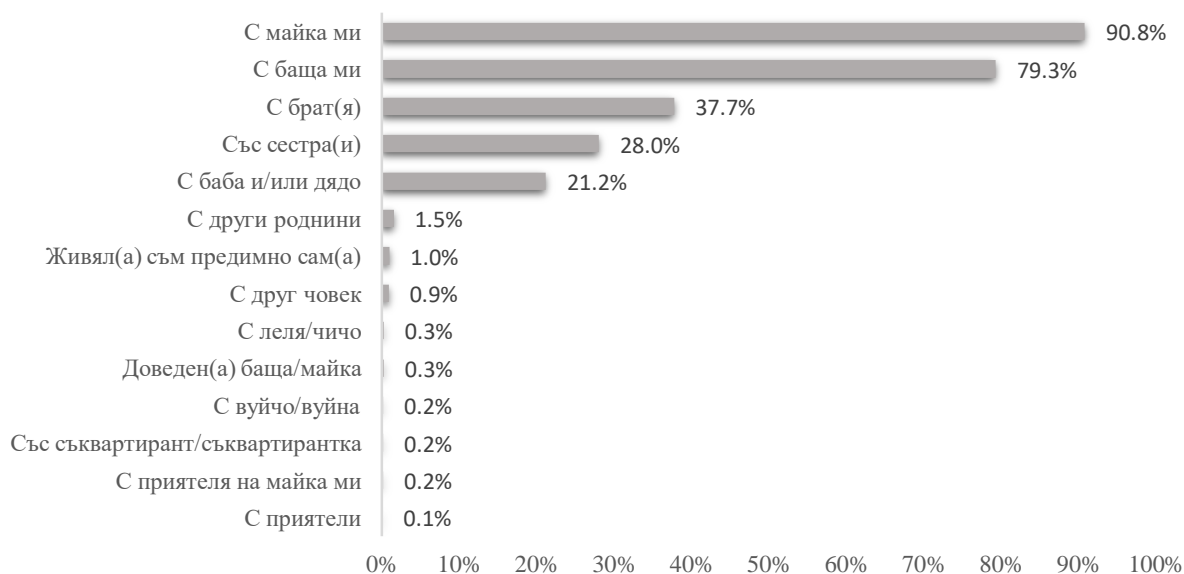
В началото на изследването е събрана основна информация за начините, по които учениците, взели участие в изследването, прекарват своето ежедневие. Фокусът на блока с въвеждащи въпроси попада най-вече върху семейната среда, заобикаляща учениците и потенциалните конфликтни ситуации, в които те най-често попадат.

Фигура 1 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “С колко човека сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година?”

No table of figures entries found.

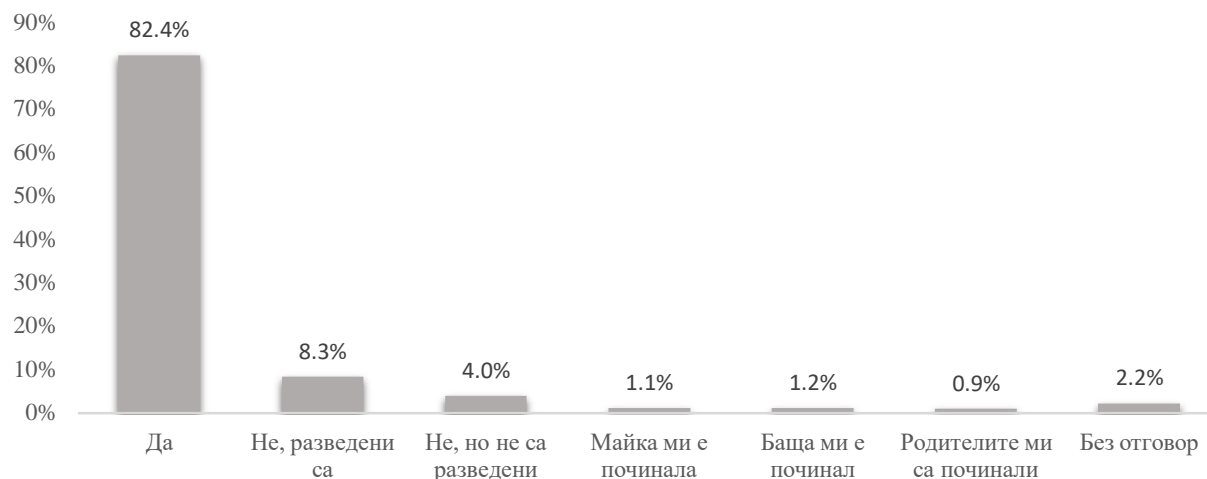

Фигура 2 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „С кои от посочените лица сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година?“

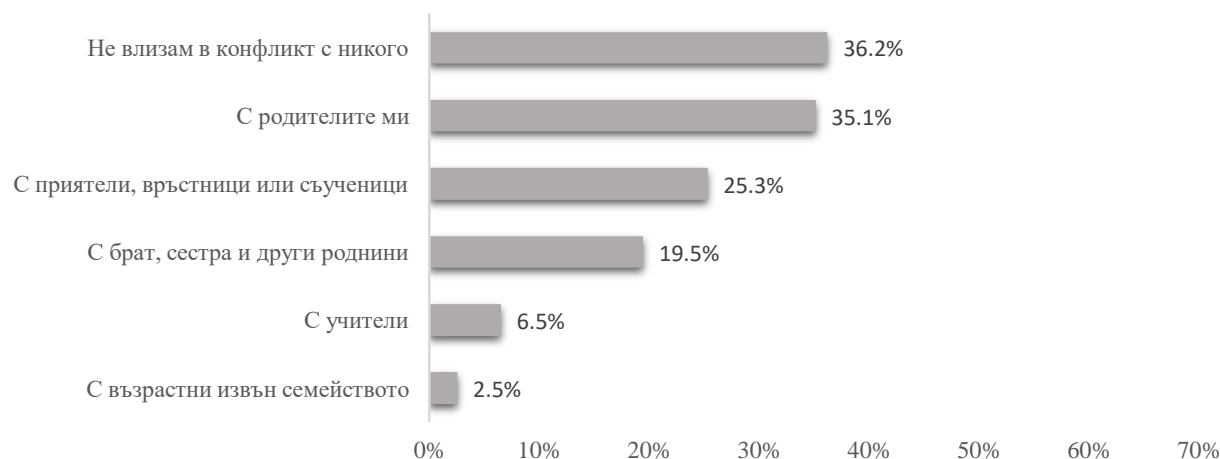
По-голямата част от учениците в Кърджали живеят с други трима човека в едно домакинство, в традиционната за страната ни семейна среда – с родителите, с братята и сестрите си и в разширена фамилия, в която се включват бабите и дядовците.

Фигура 3 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Заедно ли живеят вашите родители?”

Родителите на 82,4% от анкетираните живеят заедно, а на 14,5% са разделени. При 2,3% от тях раздялата е резултат от настъпила смърт на единия родител. И двамата родители са починали в 0,9% от разгледаните случаи (т.е. 10 ученика).

Фигура 4 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Животът нерядко предлага конфликтни ситуации. Вие с кого най-често влизате в конфликт?“

Учениците най-често влизат в конфликт с по-близкия си кръг – родители (35,1%), с приятели, връстници и съученици (25,3%), с братя, сестри и други роднини (19,5%). Докато момичетата по-често влизат в конфликт именно с този по-близък кръг от хора, то на момчетата се случва по-често да попадат в конфликтни ситуации с учители и с възрастни извън семейството. С нарастване на възрастта се наблюдава пропорционално

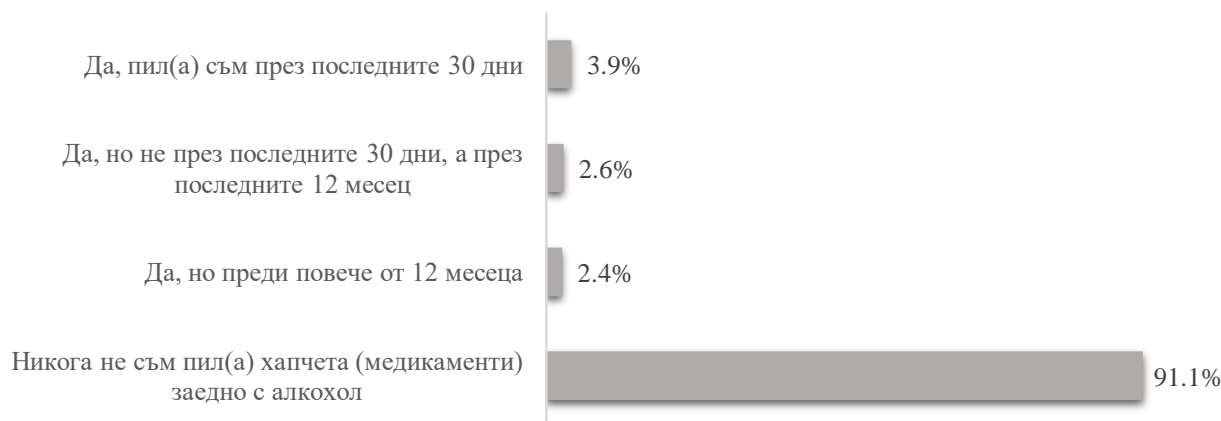
увеличение на конфликтите с всички групи. Споровете с учители нарастват над три пъти в рамките на обучението в гимназиалния етап. Около една трета от учениците заявяват, че не влизат в конфликт с никого.

Употреба на медикаменти, цигари, алкохол и други психоактивни вещества

Медикаменти

91% от учениците между VIII и XII клас в Кърджали декларират, че никога не са употребявали хапчета/медикаменти в комбинация с алкохол. От своя страна, около 9%, или общо 99 респонденти, са посочили, че поне веднъж в живота си са пробвали такава комбинация.

Фигура 5 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Пил(а) ли сте някога хапчета (медикаменти) заедно с алкохол?“

Сред учениците в Кърджали, които са заявили, че поне веднъж през живота си са пили алкохол в комбинация с медикамент, момчетата са с лек превес спрямо момичетата при съотношение 5:4. С нарастването на класа се повишава делът на изпробвалите поне веднъж такава комбинация. Половината от учениците, опитали поне веднъж комбинация между медикамент и алкохол, са в XI и XII клас.

Близо 4% (43 души) от респондентите декларират, че през последните 30 дни са употребили медикамент в комбинация с алкохол, а общо 72 души (6,5%) посочват, че са пили хапчета в комбинация с алкохол през последната една година.

По отношение на учениците (43 души), които през последните 30 дни са употребили медикамент в комбинация с алкохол, данните сочат, че всеки трети от тях е отсъствал над 5 дни от училище по неизвинителни причини, а всеки четвърти от тях е успял да си набави медикаменти (сънотворни, успокоителни, антидепресанти или антипаркинсонови) от непознато лице. Преобладаващата част от учениците, които през последните 30 дни заявяват, че са употребили медикамент в комбинация с алкохол, проявяват склонност към употреба на тютюн и алкохол (предимно концентрат, бира и вино), двама от всеки трима от тях са употребявали поне веднъж наркотично вещество, четирима от всеки десет от тях биха се съгласили да пробват наркотик, ако им бъде предложен от техен приятел, поне половината заявяват, че най-малко 3 пъти през последните 12 месеца са им предлагани наркотици.

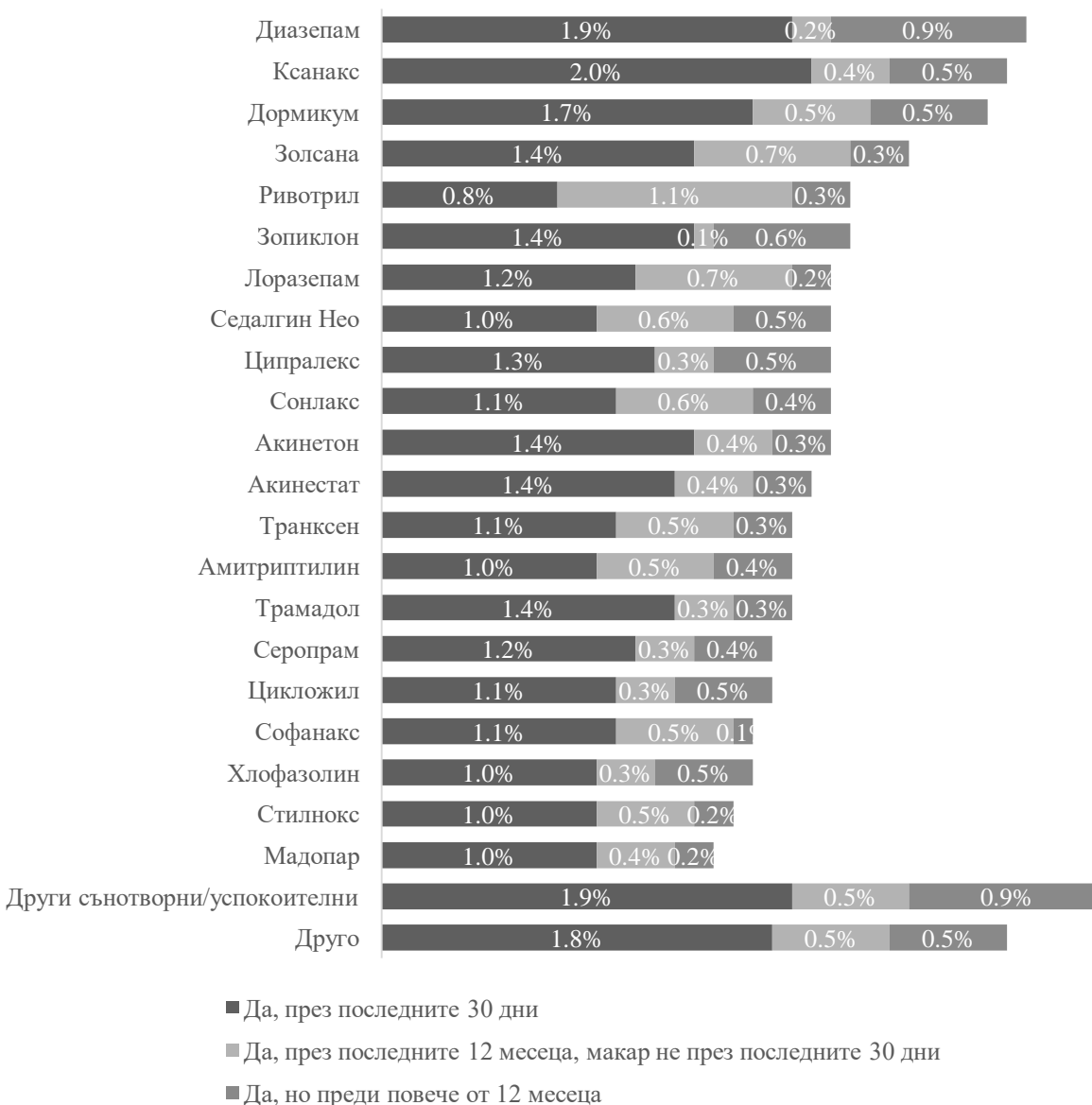
Фигура 6 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Ако сте приемали медикаменти (сънотворни, успокоителни, антидепресанти или антипаркинсонови), как си ги набавихте последния път?“

Около 86% от всички ученици между VIII и XII клас в Кърджали никога не са приемали медикаменти (сънотворни, успокоителни, антидепресанти или антипаркинсонови). Близо 8 на сто (83 души в абсолютна стойност) посочват, че са се снабдили с такива медикаменти с рецепта от своя личен лекар. Близо 3%, или общо 36 души, декларират, че

са си направили сънотворни, успокоителни, антидепресанти или антипаркинсонови посредством непознато лице или приятел/познат/роднина, а 8 души от тях – с рецепта от друг лекар.

Фигура 7 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q7. Употребявали ли сте някои от изброените медикаменти без лекарско предписание? (Отговор на всеки ред)

На въпрос „Употребявали ли сте някои от изброените медикаменти без лекарско предписание?“ най-често посочваните наименования са Диазепам (3% - посочен от 33

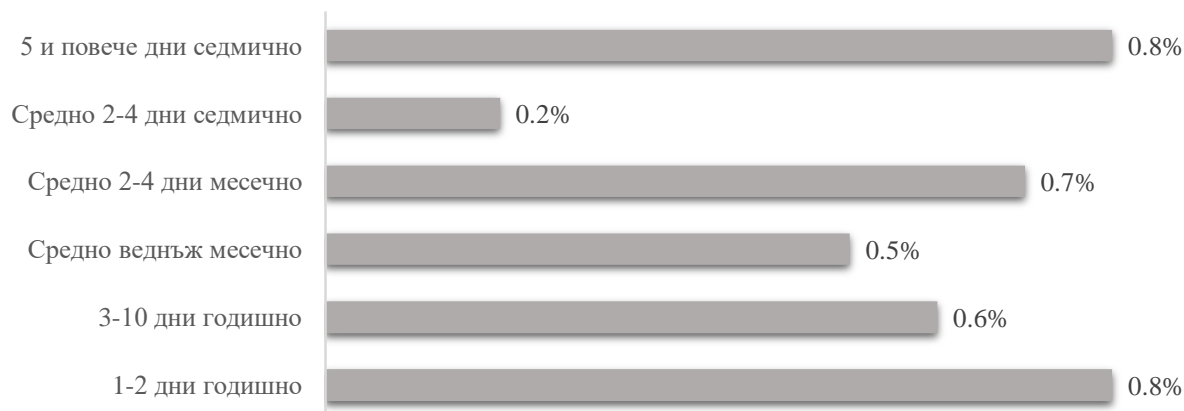
души, като 21 от тях декларират, че са го употребявали през последните 30 дни), Ксанакс (2,9% - посочен от 32 души, като 22 от тях са го употребявали през последните 30 дни), Дормикум (2,8%, 31 души, като 19 от тях заявяват, че са го употребявали през последния месец), Золсана (2,4%, 27 души, от тях 16 – през последния месец), Ривотрил (2,2%, 24 души, от тях 9 – през последния месец), Зопиклон (2,2%, 24 души, от тях 16 – през последния месец).

Учениците, които са посочили, че са употребявали Диазепам без лекарско предписание, са от XI и XII клас и са по-често момчета, отколкото момичета – при съотношение 2:1. Общо 12 респонденти (1% от изследваната съвкупност) декларират, че през последните 30 дни са комбинирали медикаменти заедно с алкохол и са употребявали Диазепам без лекарско предписание.

Тези, които декларират, че са употребявали Ксанакс без лекарско предписание, са предимно момчета дванадесетокласници. Общо 15 респонденти (1,4% от изследваната съвкупност) декларират, че през последните 30 дни са комбинирали медикаменти заедно с алкохол и са употребявали Ксанакс без лекарско предписание.

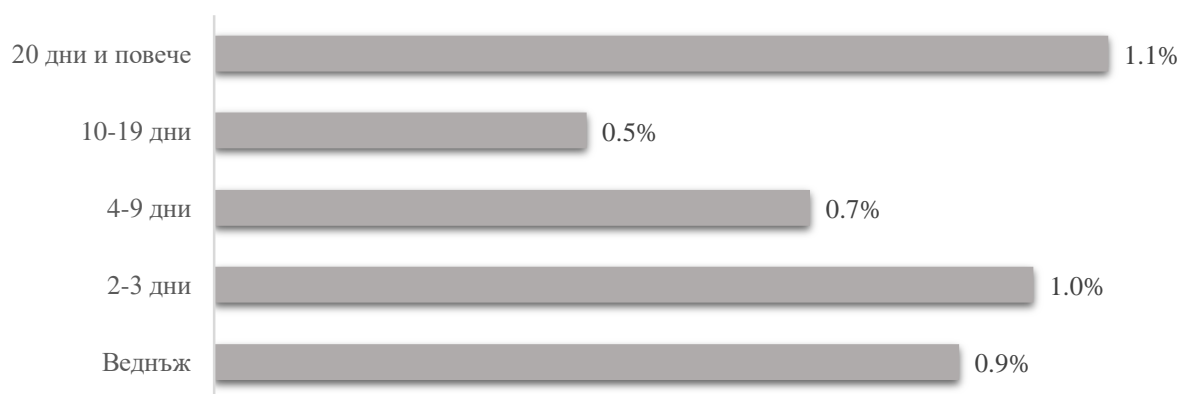
Тези, които декларират, че са употребявали Дормикум без лекарско предписание, са предимно дванадесетокласници и момчета, отново в съотношение почти 2:1 спрямо момчетата. Общо 14 респонденти (1,3% от изследваната съвкупност) декларират, че през последните 30 дни са комбинирали медикаменти заедно с алкохол и са употребили Дормикум без лекарско предписание.

Фигура 8 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q8.1. През последните 12 месеца колко често сте употребявали без лекарско предписание някои от медикаментите от предишния въпрос?“

Близо 4 на сто (41 души в абсолютна стойност) от гимназистите в Кърджали декларират, че най-малко веднъж през последните 12 месеца са употребили без лекарско предписание поне един от гореизброените медикаменти, средно поне веднъж месечно – 2% или 25 души, а повече от веднъж седмично – 1% или общо 11 души.

Фигура 9 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q8.2. През последните 30 дни колко често сте употребявали без лекарско предписание някои от медикаментите от предишния въпрос?“

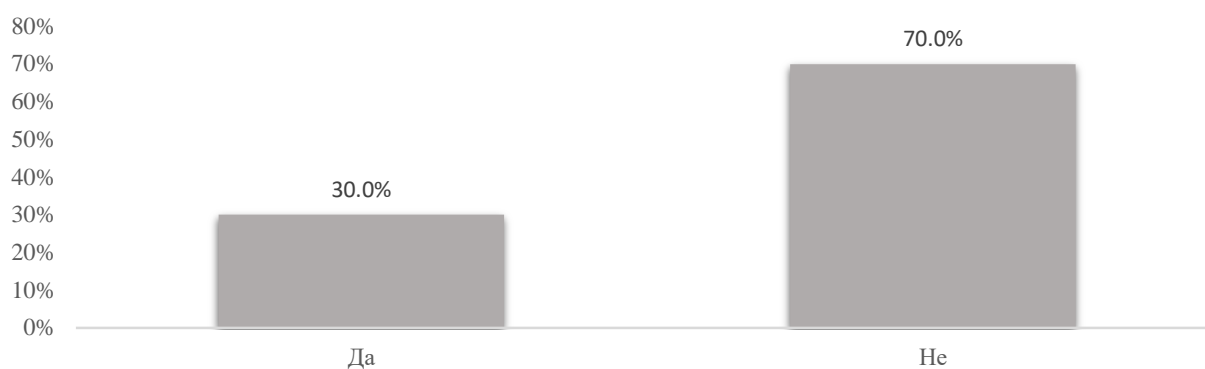
От своя страна, около 4% (46 души в абсолютна стойност) от гимназистите в Кърджали заявяват, че най-малко веднъж през последните 30 дни им се е случило да употребят без лекарско предписание някой от медикаментите, описани по-горе, поне 4 дни през

последния месец – 2% или 25 души, а поне 10 дни през последните 30 – около 2% или общо 17 души.

Тютюнопушене

Възраст, на която е запалена първата цигара

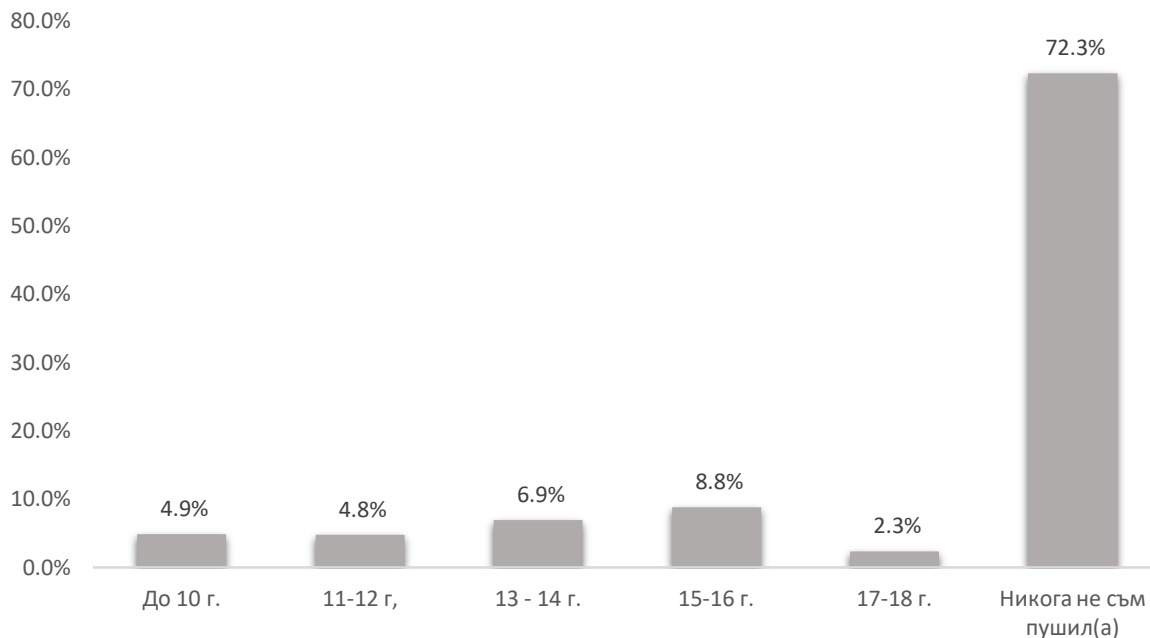
Фигура 10 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Някога през живота си пушил(а) ли сте тютюн (цигари, пури или лула)?”

Близо една трета (30%) от анкетираните ученици в гимназиален етап са пушили тютюн (цигари, пури или лула) някога в живота си. Очаквано с напредване на възрастта се увеличава и делът на пробвалите някога през живота си тютюневи изделия. Така делът на употребявалите тютюн в началото на гимназиалния етап е едва 14%, докато сред зрелостниците е почти половината - 46,7%.

По-често момчетата споделят за употреба на тютюн някога в живота си.

Фигура 11 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „На колко години бяхте, когато запалихте първата си цигара?“

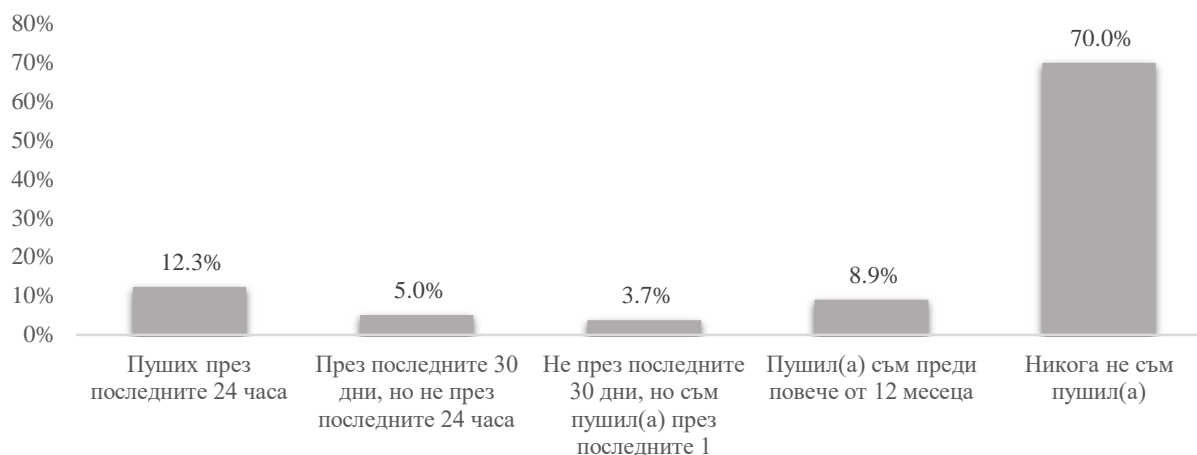

Най-висок е дялът на учениците в град Кърджали, които са запалили първата си цигара на възраст между 15 и 16 години (8,8%), следван от дела на младежите, които са пушили за пръв път малко по-рано – на възраст между 13 и 14 години (6,9%).

Средната възраст, при която стартира употребата на тютюневи изделия при момчетата, е 13 години, а при момичетата – 14 години.

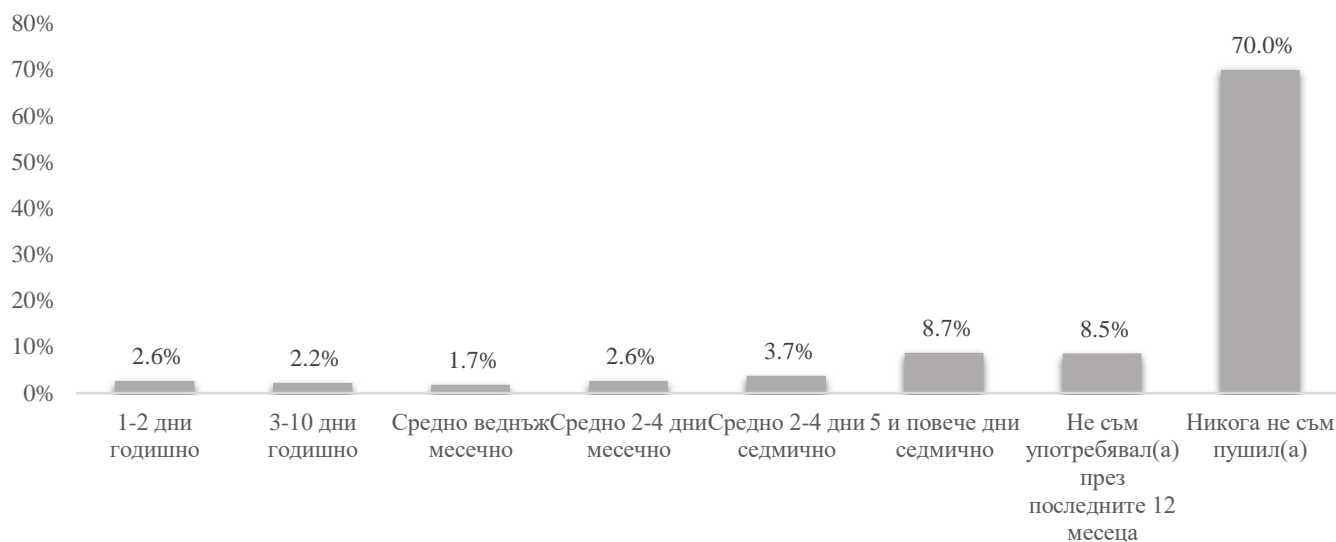
Актуална употреба на цигари и честота на пушене

Фигура 12 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Кога за последно сте пушил(а) тютюн (цигари, пури или лула)?”

12,3% от анкетираните ученици посочват, че са пушили през последните 24 часа. В последния месец, но не през последното денонощие, са пушили 5% от анкетираните. За 3,7% от учениците последната употреба на тютюнево изделие е била преди повече от месец, но в рамките на същата година, а 8,9% са пушили з-а последен път преди повече от година. Мнозинството от подрастващите (70%) заявяват, че никога не са пушили.

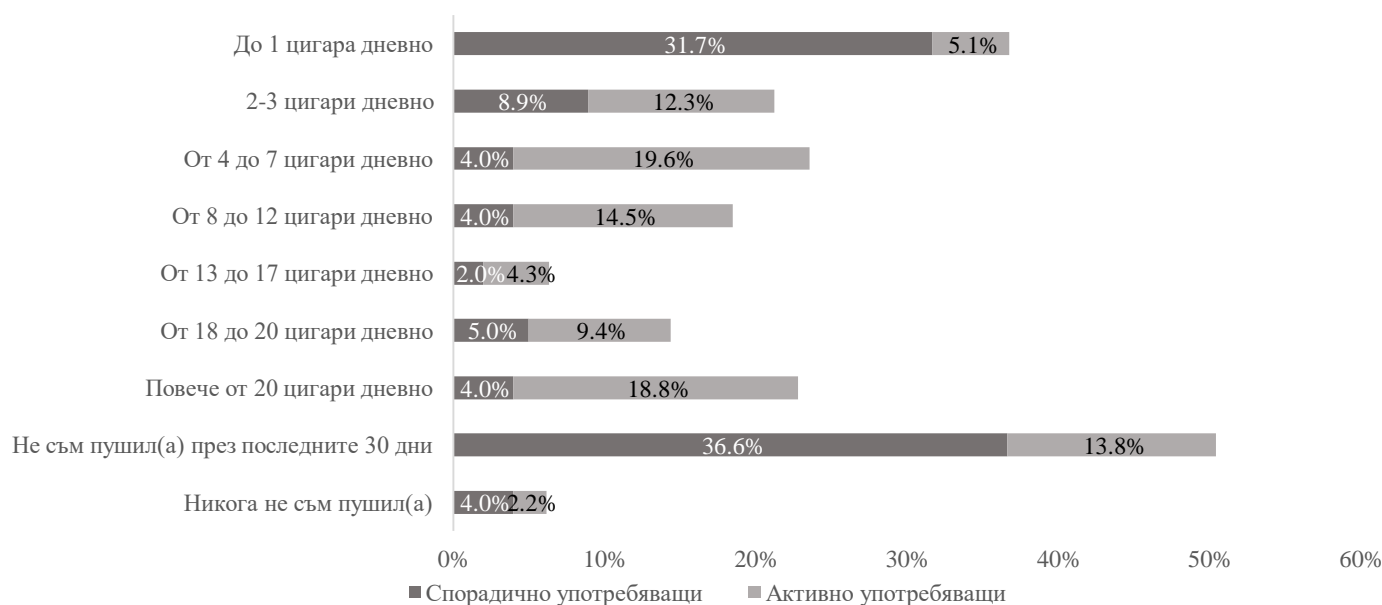
Фигура 13 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “В колко дни през последните 12 месеца сте пушил(а) цигари, пури или лула?”

В изследваната съвкупност със сигурност можем да определим 12,4% от учениците като активни пушачи. Това са тези респонденти, които през последната година са пушили цигари, пури или лула средно 2-4 дни седмично или 5 и повече дни в седмицата. За 9,1% от респондентите се наблюдава спорадична употреба – между 2-4 дни месечно и 1-2 дни годишно.

Делът на активните пушачи сред учениците в Кърджали е малко по-висок при момчетата, докато за момичетата е по-характерна спорадичната употреба.

Фигура 14 Процентно разпределение на дневната употреба на тютюневи изделия в зависимост от честотата на употреба на годишна база (спорадично употребяващи и активно употребяващи)

Самото количество на употребяваните тютюневи изделия е по-малко при учениците, при които се наблюдава спорадична употреба. В тези случаи говорим най-често за употреба от 1 цигара дневно и по-рядко до 2-3 цигари за съответния ден. Същевременно дневната консумация при активните пушачи е по-завишена. Те се придържат най-често към употреба до половин кутия цигари на ден (19,6% от активните пушачи), но е близък делът и на употребяващите около кутия и повече дневно (18,8%).

Активността на пушене има пряка зависимост със склонността на учениците към рисково поведение от всякакъв тип. Завишената употреба на алкохол (средно 2-4 дни седмично и 5 и повече дни седмично) е около два пъти по-висока при активните пушачи, спрямо тези, при които се наблюдава спорадична употреба.

При активните пушачи се наблюдава и по-висок дял на регистриран голям брой отсъствия от учебния процес, както по извинителни, така и по неизвинителни причини. Два пъти по-висок е дялът на активните пушачи, които имат над 5 отсъствия по неизвинителни причини, спрямо дела на спорадично употребяващите.

Активните пушачи регистрират и приблизително двойно по-голяма склонност към хазартни игри от всякакъв тип, спрямо спорадично употребяващите, като склонността им към по-сериозните хазартни занимания (като игри на игрални маси в казино и залагания в букмейкърски пунктове) е дори три пъти по-висока.

Разликите, спрямо поведението по отношение на хазартните дейности, регистрирано за непушачите, са дори още по-значими. Средно 5 пъти по-често активните пушачи регистрират активно включване (поне веднъж седмично) в по-леки хазартни дейности от типа на български спортен тотализатор, лотарийни игри (билети), числови игри тип „бинго“, игри с игрални автомати и томболи спрямо непушачите. Включването в дейности с по-сериозен хазартен характер, като игри на игрални маси в казино, залагания в интернет, залагания в букмейкърски пунктове, достига дори до 10 пъти по-високи стойности при активните пушачи, спрямо никога неупотребявалите тютюневи изделия.

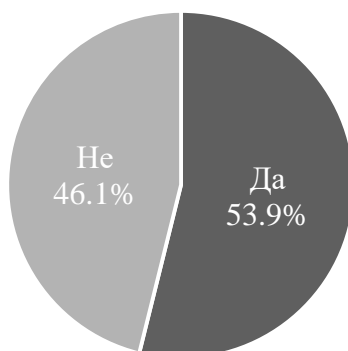
От респондентите, които някога през живота си са употребявали наркотични вещества (вкл. канабис, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди), най-висок е дялът именно на активните пушачи (46,8% или 44 лица от общо 94 посочили подобна употреба някога през живота си). Тенденциите сочат, че най-висок е дялът им и сред активно употребяващите канабис (средно 2-4 дни седмично и 5 и повече дни седмично) – 73,3% (11 ученика от общо 15, заявили активна употреба).

Активните пушачи са склонни в по-голяма степен да подценяват вредата върху здравето от по-интензивната употреба на тютюневи изделия, спрямо спорадично употребяващите. Също така те в по-малка степен отчитат и вредата от употребата на канабис и по-тежките наркотични вещества (хероин, екстази и кокаин), както при редовно потребление, така и в случаите „от време на време“. Спрямо оценката на риска от употребата на тютюневи изделия „от време на време“, както и на алкохол и наргиле (без значение от честотата) не се наблюдават сериозни разминавания в оценките на активните пушачи спрямо тези на спорадично пушещите.

Алкохол

Употребата на алкохол (53,9%) е по-разпространена от употребата на тютюневи изделия (30%) и на наркотични вещества (8,5%) сред учениците между VIII и XII клас в Кърджали.

Фигура 15 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q17. Някога през живота си пил(а) ли сте алкохол?“

Близо 54% от учениците между VIII и XII клас (598 лица) споделят, че са изпили поне едно алкохолно питие през живота си (бутылка/кутия бира 330 мл., ли чаша вино 170 мл., или 50 мл. концентрат), като съотношението е малко по-високо в полза на момчетата – 52:48.

С нарастването на възрастта се увеличава дялът на учениците, които заявяват, че са консумирали алкохол поне веднъж в живота си. След 15-годишна възраст мнозинството от учениците заявяват, че са опитвали алкохолна напитка – близо 55% от навършилите 15-годишна възраст, 58% от 16-годишните, 60% от 17-годишните. Дялът на опиталите поне

едно питие е най-висок сред учениците, навършили пълнолетие – близо 76% от 18-годишните са пили алкохол поне веднъж през живота си.

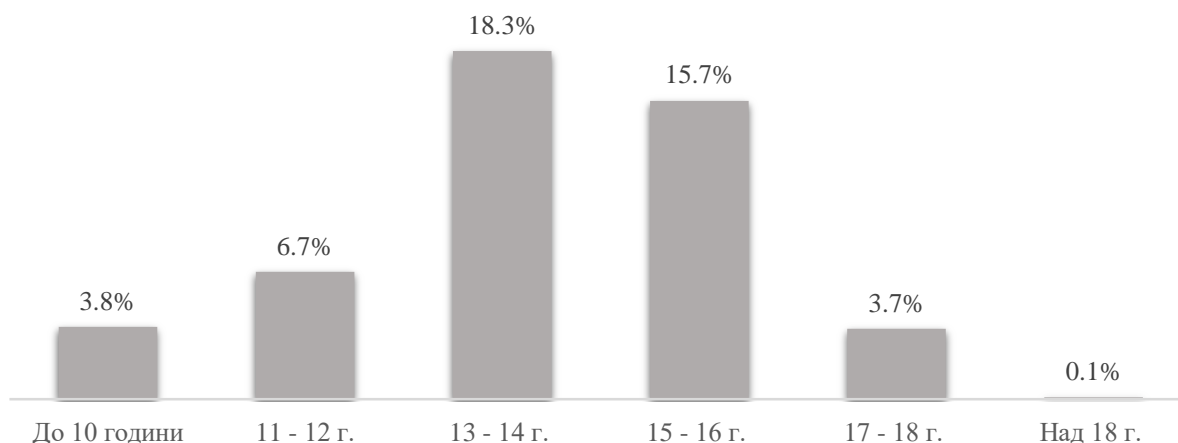
Мнозинството от гимназистите в Кърджали, които поне веднъж през живота си са пушили цигари (тютюневи изделия), споделят, че са опитвали поне веднъж алкохолно питие. Половината от тези, които са опитвали поне веднъж алкохол, заявяват, че са пушили поне веднъж цигара/тютюн.

Общо около 8% (85 души) са гимназистите в Кърджали, които декларират, че са употребявали някакво наркотично вещество и са опитвали поне веднъж алкохол. Практически почти всички, които са споделили, че са употребявали марихуана или хашиш, са консумирали алкохол поне веднъж през живота си.

Възраст на консумация на първо питие

Близо 11% (115 лица) от всички ученици, взели участие в изследването, заявяват, че са били под 12-годишна възраст, когато са изпили първото си питие. Най-често учениците посочват, че когато са изпили първото си питие, са били на възраст между 13 и 16 години (общо 34% от всички респонденти). Средната възраст на гимназистите в Кърджали, на която са изпили първото си питие, е 14-годишна възраст.

Фигура 16 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q18. На колко години бяхте, когато изпихте първото си питие (не само отделна глътка)?“

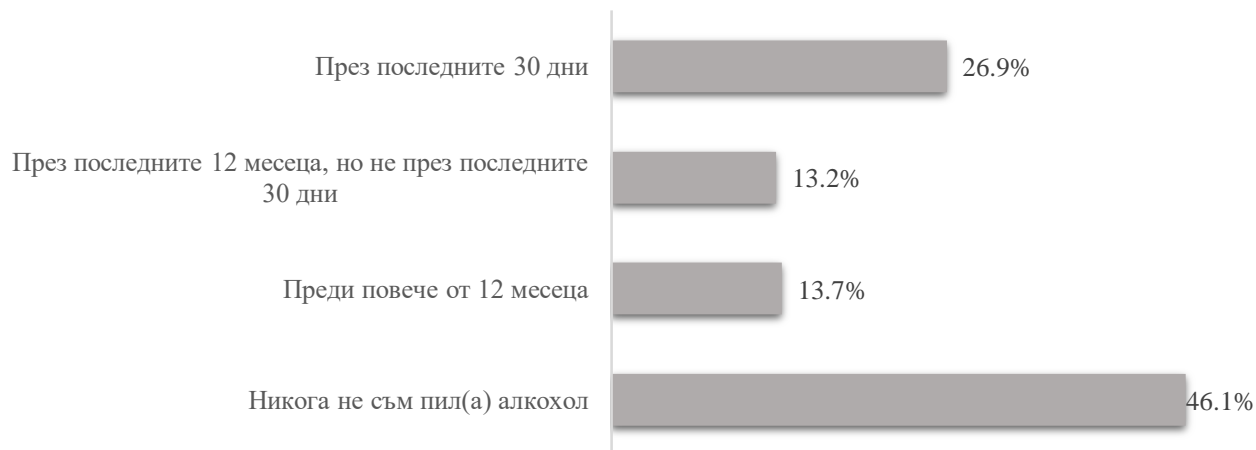

Момчетата по-често са склонни в ранна възраст (до 12 години) да опитат първото си питие алкохол, отколкото момичетата – при съотношение почти 7:3. В същото време момичетата по-често от момчетата декларират, че са изпили първото си питие, когато са били на възраст между 13 и 18 години – при съотношение 11:9 в полза на момичетата.

Актуална консумация и честота на консумиране на алкохол

Близо 27% от всички ученици между VIII и XII клас в Кърджали, взели участие в проучването, заявяват, че са пили поне един път алкохол през последните 30 дни, около 14% - поне веднъж през последните 12 месеца, но не и през последните 30 дни.

Фигура 17 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q19. Кога за последно сте пил(а) алкохол?“

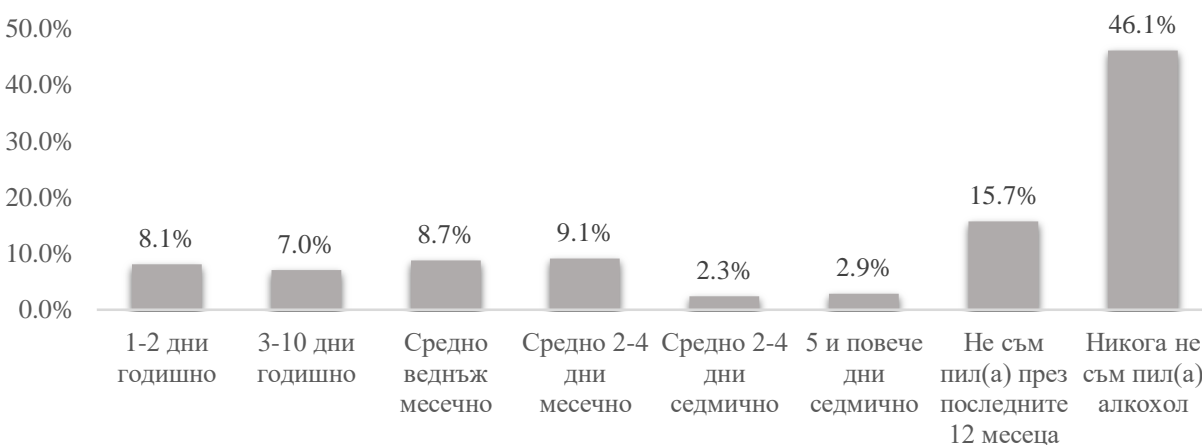

Сред учениците, които са пили алкохол поне веднъж през живота си, най-висок е дялът на тези, които декларират, че през последните 30 дни са консумирали алкохолна напитка – 50% (в абсолютна стойност – 299 лица). По-рядко, не през последния месец, но в рамките на последните 12 месеца, се е случвало да пият алкохол почти 25% от учениците (147 лица), консумирали поне веднъж в живота си, а около една четвърт от заявителите, че поне веднъж са опитвали алкохолна напитка (152 лица) посочват, че за последно са пили алкохол преди повече от 12 месеца.

Момчетата по-често от момичетата (при съотношение 53:47 в полза на момчетата) са пили алкохол през последните 30 дни, докато момичетата по-често от момчетата посочват,

че са употребявали алкохол през последната година, но не през последния месец (при съотношение 53:47 в полза на момчетата). Най-висок е дялът на учениците в XI и XII клас, които заявяват, че са консумирали алкохол през последните 30 дни, а най-нисък – на учениците в VIII и X клас.

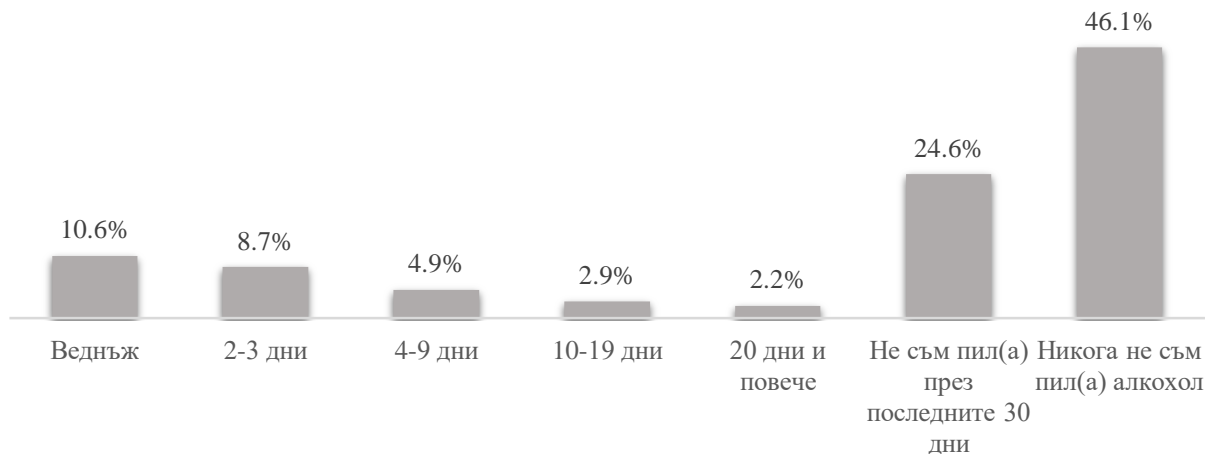
Фигура 18 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q20.1. В колко дни сте пил(а) алкохолни питиета през последните 12 месеца?“

Общо близо 38% (424 души) от всички респонденти или около 71% от учениците, опитвали някога алкохол, заявяват, че поне веднъж през последните 12 месеца са пили алкохолни питиета. Около 23% (256 души) посочват, че са пили алкохол средно най-малко веднъж месечно през последната година, а около 5% (58 души) заявяват, че поне два пъти седмично са пили алкохолни питиета през последните 12 месеца.

Сред учениците, които декларират, че през последната година са пили средно поне два пъти седмично, дялът на момчетата е по-висок от този на момичетата (при съотношение 3:2. Около 23% от всички ученици, взели участие в проучването, или от около 43% от учениците, които са консумирали алкохол поне веднъж през живота си, споделят, че са пили алкохолни питиета средно най-малко веднъж месечно. Този отговор е посочван често от момчетата, ученици в девети и дванадесети клас.

Фигура 19 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q20.2. В колко дни сте пил(а) алкохолни питиета през последните 30 дни?“

Всеки втори гимназист в Кърджали, който е опитвал алкохол поне веднъж през живота си, заявява, че е консумирал алкохолни питиета поне 1 ден през последните 30 дни. Този отговор е посочен от около 54% от опитвалите алкохол поне веднъж в живота си, или общо 325 лица в абсолютна стойност, които представляват около 29% от всички респонденти гимназисти между VIII и XII клас, взели участие в проучването.

Около 9% (56 лица) от опитвалите алкохол, които представляват 5% от общата изследвана съвкупност, заявяват, че са пили алкохолни питиета поне 10 дни през последните 30 дни.

Видове консумиран алкохол

Фигура 20 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q25. Предимно какъв алкохол пиете? (Повече от един допустим отговор)“

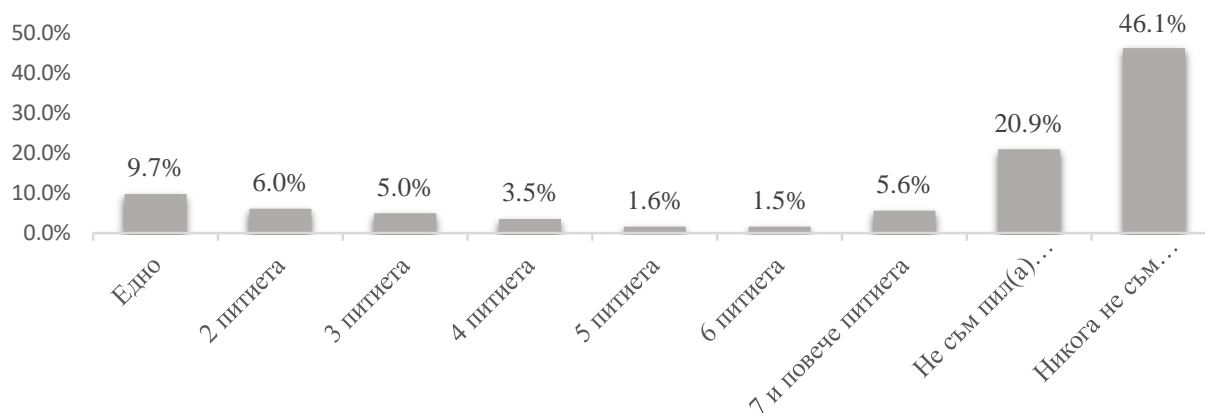

Бира (21,3%), концентрати като ракия, коняк, водка и т.н. (20.8%) и вино (15,7%) са най-често предпочитаните видове алкохол сред учениците между VIII и XII клас в Кърджали. Бирата е по-често предпочитана от момчетата, отколкото от момичетата, при приблизително съотношение 3:2, докато виното и коктейлите – от момичетата. Концентратите са предпочитани и от двата пола, с лек превес в полза на момчетата.

Сред учениците, които са изпили поне едно питие през последните 30 дни, 56% заявяват, че предпочитат концентрати (167 души в абсолютна стойност), близо половината – бира (144 души), 40% са любители на виното (119 души), а 28% споделят предпочитания към коктейлите (85 души).

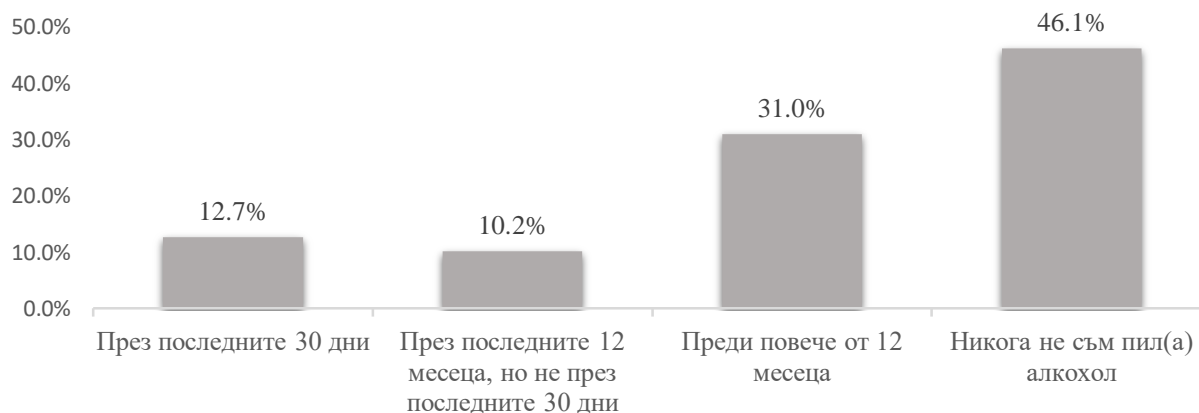
Количество консумиран алкохол. Злоупотреба с алкохол

Фигура 21 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q22. В дните, в които сте консумирали алкохол през последния месец, обикновено по колко пътиета сте пил(а)?“

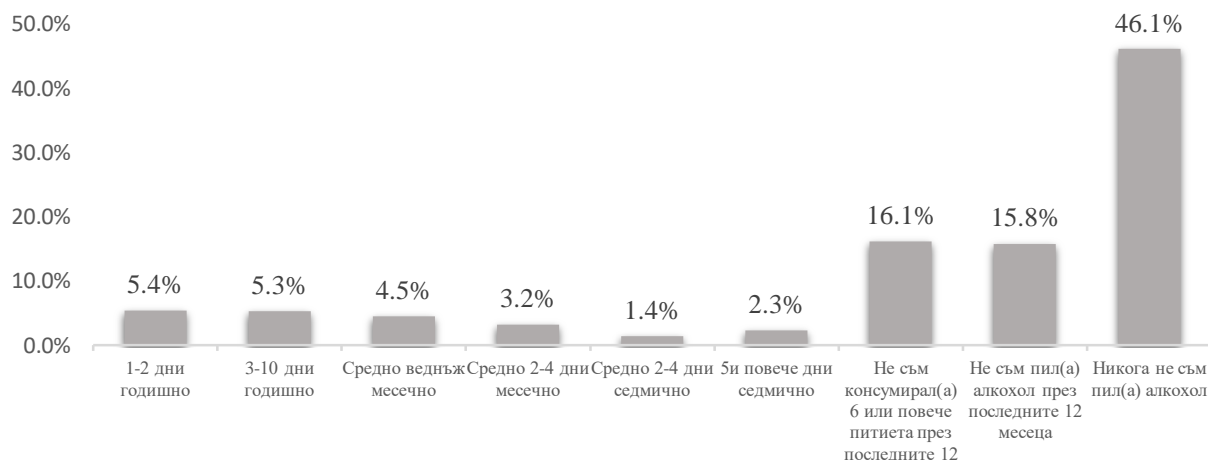
Общо около една трета от учениците заявяват, че в дните, в които са консумирали алкохол през последния месец, обикновено са изпили най-малко по едно питие. Около 17% споделят, че в дните, в които са консумирали алкохол през последния месец, са изпили най-малко по три пътиета. Общо около 7% са учениците, които са изпили 6 и повече пътиета в деня, в който са консумирали алкохол през последния един месец. По-често това са момчета, ученици в IX, XI и XII клас.

Фигура 22 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q21. Кога за последно сте пил(а) по 6 и повече пътиета в рамките на няколко часа?“

Около една трета от всички ученици между VIII и XII клас в Кърджали споделят, че поне веднъж през живота им се е случило да злоупотребят с алкохол и да изпият по 6 и повече питиета в рамките на няколко часа. 12% (133 лица) от всички гимназисти декларират, че през последните 30 дни им се е случило да злоупотребят с алкохол и да изпият 6 и повече питиета за няколко часа. Те представляват около 22% от гимназистите, които някога са пробвали алкохол. По-често това са момчета от IX и XI клас.

Фигура 23 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q23. Колко често през последните 12 месеца сте консумирали 6 или повече питиета в рамките на няколко часа?“

22% от гимназистите в Кърджали декларират, че през последните 12 месеца се е случвало най-малко 1-2 пъти годишно да консумират по 6 или повече питиета в рамките на няколко часа. Около 11% споделят, че през последните 12 месеца се е случвало да злоупотребят със 6 или повече питиета в рамките на няколко часа средно поне веднъж месечно, а почти 4% - средно повече от веднъж седмично. Два пъти повече момчета отколкото момичета декларират, че средно поне веднъж в месеца или средно поне два пъти седмично са изпивали по 6 или повече питиета.

Фигура 24 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Q24. Случвало ли Ви се е да се напиете през последните 12 месеца?“

Всеки четвърти ученик между VIII и XII клас отговаря положително на въпрос „Случвало ли Ви се е да се напиете през последните 12 месеца?“. Общо около 12 на сто споделят, че са се напивали поне три пъти годишно, около 8% - поне веднъж месечно, а около 4% (39 души в абсолютна стойност) заявяват, че през последните 12 месеца се напиват средно поне веднъж седмично. Сред учениците, които декларират, че са се напивали поне веднъж седмично и поне веднъж месечно, по-висок е дялът на момчетата и на учащите в горните класове – XI и XII клас.

Проблеми в резултат от употребата на алкохол

Преобладаващата част от учениците в Кърджали никога не са се сблъскали с проблеми поради употреба на алкохол. Сред учениците, които споделят, че са имали някакъв проблем поради това, че са пили алкохолни напитки, най-висок е дялът на тези, които са имали проблеми в семейството си заради алкохол – близо 7%. По около 5% посочват, че поради употреба на алкохол са се сблъскали с проблеми със свои приятели, с непознати хора и с полицията. Почти 4% признават за здравословни проблеми, породени поради това, че са употребявали алкохол, а други 3% са имали неприятности в училище.

Фигура 25 Процентно разпределение на отговорите с „Да“ на въпрос „Q26. Имали ли сте някога някой от посочените долу проблеми във връзка с Ваша употреба на алкохол? (Отговор на всеки ред)“

Момчетата по-често от момичетата признават за проблеми с приятели, с непознати хора и с полицията поради това, че са употребявали алкохол. По отношение на неприятности в семейството или в училище поради употреба на алкохол, сходен е дялът както на момчетата, така и момичетата, които споделят за възникнали проблеми. Най-често деветокласниците споделят, че са имали неприятности в семейството си или са се сблъскали с проблеми с полиция/педагогически стаи поради това, че са употребявали алкохол.

Психоактивни вещества

Наркотиците в обкръжението на младите хора

Употребата на психоактивни вещества често пъти е пряко свързана с обкръжението и социалната среда, в която попадат младежите. По тази причина, за да се идентифицират рисковите групи ученици, с цел превенция на първоначалната употреба на наркотични вещества, е необходимо да се обособят младежите, които най-често попадат в компания на употребяващи.

Таблица 26 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Има ли хора в обкръжението ви, които употребяват:"

Има ли хора в обкръжението ви, които употребяват :	Да	Не	Не знам
Хероин	5.9%	64.9%	29.3%
Метадон	3.2%	68.0%	28.7%
Морфин, Кодеин и др. опиати	4.1%	67.0%	28.9%
Кокаин	6.6%	63.6%	29.8%
Амфетамини	7.2%	63.3%	29.5%
Метамфетамини (пико и др.)	4.2%	66.6%	29.2%
Екстази	6.0%	65.3%	28.6%
LSD	3.8%	67.4%	28.8%
Халюциногенни гъби	3.7%	68.3%	28.0%
Марихуана	12.3%	60.7%	27.0%
Хашиш	5.0%	66.4%	28.6%
Синтетични канабиноиди (Спайс и др.)	2.6%	68.3%	29.1%
"Дишане" на лепила, бронз и др.	4.5%	66.3%	29.2%
Попърс	3.8%	67.2%	29.0%
Анаболни стероиди	5.3%	65.9%	28.7%
Комбинация от две и повече вещества	4.1%	66.6%	29.3%

Според проведеното изследване употребата на наркотични вещества в обкръжението на учениците от град Кърджали е относително слаба. Традиционно марихуаната е най-силно разпространена сред компаниите на подрастващите. Малко над 12% от децата признават, че техните приятели и познати употребяват растителната смес, като тази процентна стойност се равнява на общо 136 ученика. Следващите най-разпространени вещества са амфетамини (7,3%) и кокаин (6,6%), но употребата им се обособява с почти двойно по-

ниски стойности. В обкръжението на младежите най-рядко се употребяват синтетични канабиноиди и метадон.

Статистическото разпределение сред децата, потвърдили, че имат свои близки или приятели, които вземат наркотици, не могат да бъдат открити съществени различия по пол. Изключение прави употребата само на някои вещества, които са по-разпространени в компанията на момчетата (анаболни стероиди, LSD). Разлики се наблюдават по отношение на възрастта и класа, в който са анкетираните ученици. Учениците от последните гимназиални класове по-често се намират в компания на употребяващи. Въпреки това се забелязва, че най-често използваните вещества (марихуана и амфетамини) се приемат в обкръжението и на по-малките ученици. Децата, считащи, че родителите им имат толерантно или безразлично отношение към употребяващите наркотични вещества, по-често попадат в компания на употребяващи. Същото важи и за младежите, които не смятат, че злоупотребата с наркотици е криминално деяние или нарушение на закона.

Идентифицирането на водещите причини и социални обстоятелства, довеждащи до първоначална употреба, биха дали възможност за изготвяне на релевантни и ефективни мерки по превенция. Данните от проведеното изследване показват, че има относително силна връзка между социалния кръг, в който се намират младежите и техните нагласи към употребата на наркотични вещества. Учениците, посещаващи събирания, на които се взимат наркотици, както и учениците, които общуват с други употребяващи, са по-толерантни към употребата на подобни вещества.

Таблица 27 Процентно разпределение на отговорите на въпроси "Има ли някой в обкръжението ви, който употребява Екстази и Марихуана" и "Какво е отношението ви към пушенето на канабис от време на време."

Има ли някой в обкръжението ви, който да употребява:		Марихуана			Екстази		
		Да	Не	Не знам	Да	Не	Не знам
		Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %
Пушенето на канабис от време на време	Одобрявам независимо от количеството	50,9%	28,3%	20,8%	39,6%	37,7%	22,6%
	Одобрявам при ограничени количества	53,0%	32,5%	14,5%	16,9%	59,0%	24,1%
	Не одобрявам независимо от количеството	7,7%	69,2%	23,1%	3,4%	72,1%	24,5%
	Не мога да отговоря	4,8%	57,3%	37,9%	3,1%	59,0%	37,9%

За целта на изследването е изчислено какви дялове от учениците, одобряващи употребата на канабис и екстази, реално се намират в среда на лица, употребяващи тези вещества. В компаниите на младежи, споделили, че одобряват напълно или частично спорадичната употреба на канабис, с много висока честота се употребява това наркотично вещество. Над 50% от анкетираните ученици, одобряващи употребата на канабис, независимо от количеството, споделят, че такъв се употребява от техните познати и приятели. Сходни са тенденциите и сред отговорилите, че са склонни да одобряват такава употреба, но ако е в определени граници. Учениците с изявено положителни нагласи към употребата на канабис значително по-често от останалите споделят, че в обкръжението им *се употребява и екстази*, в сравнение с младежите, които са категорично против употребата на растителната смес.

Таблица 28 Процентно разпределение на отговорите на въпроси "Има ли някой в обкръжението ви, който употребява Екстази и Марихуана" и "Какво е отношението ви към употребата на Екстази."

Има ли някой в обкръжението ви, който да употребява:		Екстази			Марихуана		
		Да	Не	Не знам	Да	Не	Не знам
		Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %
Употребата на екстази	Одобрявам независимо от количеството	26,2%	35,7%	38,1%	28,6%	31,0%	40,5%
	Одобрявам при ограничени количества	36,8%	36,8%	26,3%	23,7%	36,8%	39,5%
	Не одобрявам независимо от количеството	13,0%	65,3%	21,6%	4,7%	72,7%	22,5%
	Не мога да отговоря	6,5%	57,5%	36,1%	3,9%	58,3%	37,7%

Според статистическото разпределение, в компаниите на ученици, които одобряват употребата на екстази *независимо от количеството*, се пуши относително повече марихуана, отколкото се употребява екстази. Тези данни сочат, че употребата и положителното отношение към марихуаната е сравнително силно свързана с употреба и на по-тежки синтетични вещества. Това се вижда и при статистически разрез между въпроса, уточняващ честотата на употреба за всяко от наркотичните вещества, включени в изследването, и честотата на употреба на марихуана сред учениците. Там виждаме, че редовно употребяващите марихуана много по-често от останалите споделят и за актуална употреба на синтетични наркотични вещества.

Фигура 29 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "През последната година присъствал(а) ли сте на купон, на който са се вземали наркотици?"

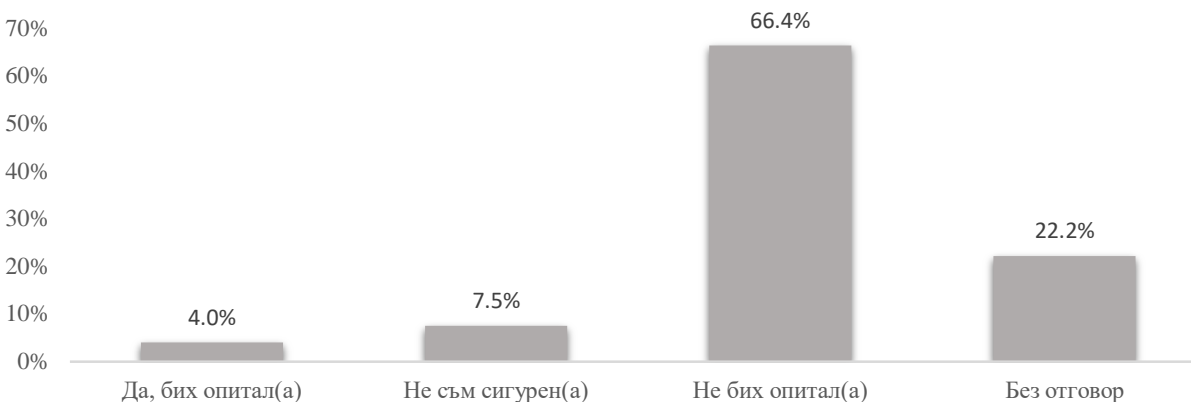

Общо около 12% от анкетираните младежи през последната година са присъствали на купон, където са се вземали наркотици. Това се е случвало *често* на 5,4% от анкетираните, като абсолютната бройка зад този процент е 60 ученика.

Момчетата и учениците от 11 и 12 клас са присъствали на подобни събирания, на които са им предлагани наркотици значително по-често от останалите. Децата, на които са били предлагани регулярно незаконни вещества на събирания през последната година, по-често влизат в конфликти с учители и възрастни извън семейството и по-често от останалите споделят, че родителите им имат положително или толерантно отношение към употребата на наркотични вещества. Те също така по-редовно отсъстват от училище за повече дни и участват в различни хазартни игри. Най-често избраните хазартни игри от младежите са свързани с посещения в казино – игри на игрални маси и автомати. Тъй като тези обекти са забранени за лица под 18 години, или посещенията от учениците се извършват нерегламентирано или анкетираните са подали грешна информация.

Освен попадането в ситуации, в които се употребяват наркотични вещества, изследването разглежда и хипотетичната реакция на младежите, ако по време на такова събиране техен приятел им предложи наркотично вещество.

Фигура 30 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Ако ваш приятел ви предложи да опитате някакъв наркотик, ще се съгласите ли?"

4% от анкетираните ученици заявяват, че биха се съгласили да вземат наркотик, ако приятел им предложи такъв. Такъв отговор дават най-много младежи от единадесети и дванадесети клас, като тези от 11 клас са относително по-категорични в избора си. Запазва се тенденцията, че децата, които считат, че родителите им имат положително отношение към наркотичните вещества, по-често споделят, че биха опитали наркотик, предложен от приятел. Не се забелязват статистически значими разлики в разпределението по пол.

От изследването ясно личи, че положително настроените към употребата на наркотици ученици са по-склонни да опитат такъв. Така например, учениците, които *не считат*, че употребата на наркотични вещества е проблем за страната, града или училището им, по-често от останалите биха приели случайно предложен наркотик. Същите тенденции се наблюдават и сред младежите, одобряващи притежание на хероин в малки количества и поддръжниците на въвеждането на минимални лични дози за употреба.

Разглеждайки основните причини, подтикващи децата към употреба на забранени вещества, трябва да разграничим до каква степен социалната им среда и честотата, с която попадат в ситуации, предразполагащи към употреба, влияе на избора им.

Таблица 31 Процентно разпределение на отговорите на въпрос " Ако ваш приятел ви предложи да опитате наркотик, ще се съгласите ли? (Сред отговорилите с „Не“ и с „Да“ на въпрос „Има ли хора в обкръжението ви, които употребяват...“)

Сред деца, които не са в компания на употребяващи		Col %	Сред деца, които са в компания на употребяващи		Col %
Ако Ваш приятел Ви предложи някакъв наркотик, ще се съгласите ли?	Да, бих опитал(а)	2,2%	Ако Ваш приятел Ви предложи някакъв наркотик, ще се съгласите ли?	Да, бих опитал(а)	16,1%
	Не съм сигурен(а)	8,0%		Не съм сигурен(а)	17,6%
	Не бих опитал(а)	69,7%		Не бих опитал(а)	43,0%
	Без отговор	20,0%		Без отговор	23,3%

Статистическото разпределение, разглеждащо възможността децата в компании на употребяващи да показват по-силна склонност да опитат случайно предложен наркотик от приятел, показва, че това в действителност е така. Делът на ученици, които са в среда на употребяващи наркотични вещества и споделят, че биха опитали или се колебаят дали да опитат наркотик, е 33,7%, докато делът на ученици, които са в среда на неупотребяващи, този дял е 10,2%.

Таблица 32 Процентно разпределение между отговорилите с “ Да“ и “ Не“ на въпрос „Има ли хора в обкръжението ви, които употребяват...“ между статистическия разрез на въпроси „Ако Ваш приятел Ви предложи някакъв наркотик, ще се съгласите ли?“ и „През последната година присъствал(а) ли сте на купон, на който са се вземали наркотици?“

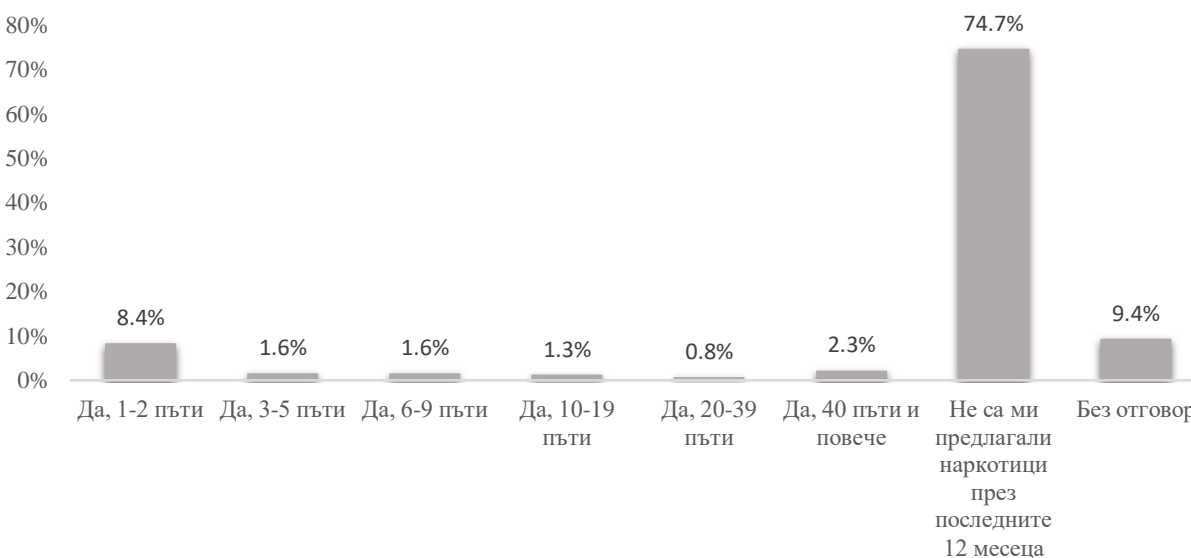
Сред деца, които не са в компания на употребяващи		Ако Ваш приятел Ви предложи някакъв наркотик, ще се съгласите ли?			Сред деца, които са в компания на употребяващи		Ако Ваш приятел Ви предложи някакъв наркотик, ще се съгласите ли?		
		Да, бих опитал(а)	Не съм сигурен(а)	Не бих опитал(а)			Да, бих опитал(а)	Не съм сигурен(а)	Не бих опитал(а)
		Row %	Row %	Row %			Row %	Row %	Row %
През последната година присъствал(а) ли сте на купон, на който са се вземали наркотици?	Да, често	17,9%	21,4%	21,4%	През последната година присъствал(а) ли сте на купон, на който са се вземали наркотици?	Да, често	40,9%	13,6%	15,9%
	Да, един-два пъти	11,1%	20,4%	50,0%		Да, един-два пъти	16,2%	24,3%	40,5%
	Не	1,0%	6,8%	74,0%		Не	6,6%	17,9%	56,6%
	Без отговор	-	-	50,0%		Без отговор	-	-	16,7%

*Липсващият процент е за сметка на неотговорилите.

Както децата, в чиито компании се употребяват наркотични вещества, така посещаващите често събирания, на които това се случва, са значително по-склонни да опитат наркотик,

ако познат им предложи. Честото попадане в среда на употребяващи, при условие, че в компанията на детето вече се употребяват наркотици, повишава двойно вероятността дете да приеме случайно предложен наркотик от приятел.

Фигура 33 Процентно разпределени на отговорите на въпрос "На вас лично предлагали ли са ви наркотици през последните 12 месеца?"

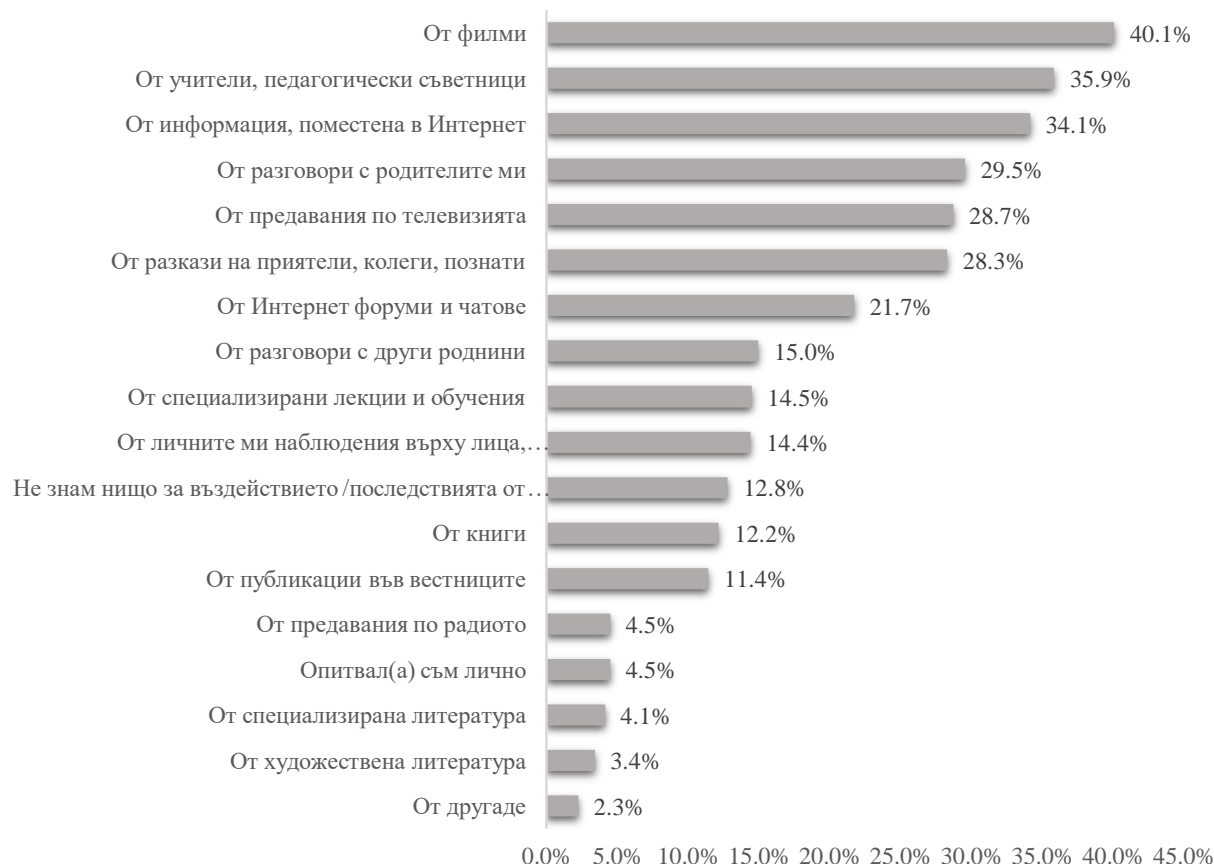

Общо 15,9% от учениците в Кърджали споделят, че през последната година са им предлагани наркотични вещества. За най-висок дял това се е случвало в рамките на 1 или 2 пъти (8,4%). Статистическото разпределение показва, че на младежите в 11 и 12 клас са били предлагани наркотични вещества много по-често, от колкото на останалите, през изминалите 12 месеца. За основни дялове от тях обаче, това се е случвало в рамките на 1 или 2 пъти. Делът на момчета, споделили, че са получили такова предложение, е относително по-висок, но с малка статистическа разлика.

Колкото по-често децата получават предложения, свързани с употреба на наркотици, толкова по-вероятно е самите те да са употребявали такива. Категорично може да се твърди, че децата, които са склонни или биха обмислили да приемат случайно предложен наркотик от приятел, всъщност по-често получават предложения, свързани с употреба на наркотици. Това създава хипотезата, че част от тези деца вероятно вече са приемали наркотик, предложен от приятел. В подкрепа на тази хипотеза се обособяват и данните,

сочещи, че децата, които биха отказали наркотик от приятел, значително по-рядко споделят, че такъв им е бил предлаган през последната година.

Фигура 34 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Откъде предимно знаете за въздействието и последствията от употребата на наркотици?"

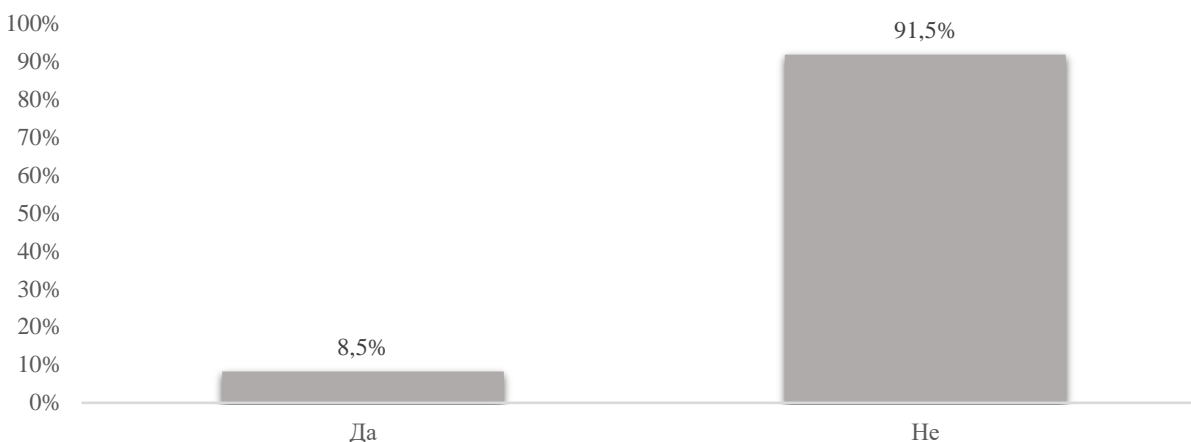
Информационните канали, през които учениците най-често се информират за въздействието и последиците от наркотичните вещества, са филми (40,1%). Следващите най-разпространени източници на информация сред децата са училищният персонал и информация, поместена в интернет. С дялове от около 30% анкетираните посочват, че разговарят с родителите и приятелите си, както и че гледат предавания по телевизията. Специализирана и художествена литература се използва най-рядко.

Макар младежите да предпочитат относително сходни информационни канали, се наблюдават няколко определени тенденции, отнасящи се към възрастта на анкетираните.

По-големите ученици по-често се информират от лични наблюдения и разкази на познати, докато учениците в началото на своя гимназиален етап се обръщат по-често към родителите си и други роднини. Статистическото разпределение сочи също така, че момичетата относително по-често търсят информация за въздействието и последиците от употребата на наркотични вещества.

Употреба на наркотици

Фигура 35 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Някога през живота си употребявал(а) ли сте наркотични вещества, вкл: канабис (марихуана, хашиш), стимуланти (амфетамин, метамфетамин, екстази, кокаин), халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди?"

Делът на ученици от Кърджали, които някога в живота си са опитвали наркотични вещества, е 8,5%.

Учениците, употребявали наркотици, значително по-често влизат в конфликти с възрастни извън семейството и учители. В отговор на тези тенденции трябва да отбележим, че всъщност най-висок дял от учениците, разговаряли със своите преподаватели за употребата на наркотици, не са опитвали такива. Групата на употребяващите, също така значително по-често е приемала медикаменти заедно с алкохол, като при статистически разрез с пътя, по който са били набавени медикаментите, се вижда, че основен дял посочват „непознато лице“. Друга особеност на тяхната употреба е и завишеният прием на алкохол и цигари, като повече от половината ученици, употребявали алкохол всеки ден

през последния месец, са употребявали и наркотични вещества някога в живота си. Употребяващите по-често отсъстват от училище, основно по неизвинителни причини.

Интересно е, че основни дялове от анкетираните ученици, споделили, че са опитвали наркотични вещества, освен от личния си опит и наблюдения върху лица, които употребяват, са си набавяли информация от специализирана и художествена литература. Това е в пълен противовес със статистическото разпределение на отговорите на цялата съвкупност анкетирани ученици по отношение на това откъде се информират за въздействието на наркотичните вещества, където превес вземат филмите. Това означава, че младежите, които са решили да започнат употреба или да експериментират със забранени вещества, всъщност често търсят достоверна информация за въздействието от тях.

Таблица 36 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Кога през последно сте употребявал(а) посочените по-долу вещества?"

Кога за последно сте употребявал(а) посочените по-долу вещества?	През последните 30 дни	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	Преди повече от 12 месеца	Никога
Хероин	1.6%	0.3%	0.2%	97.9%
Метадон	1.3%	0.2%	0.2%	98.4%
Морфин, Кодеин и др. опиати	1.4%	0.5%	0.3%	97.9%
Кокаин	1.5%	0.6%	0.2%	97.7%
Амфетамини	1.4%	0.6%	0.5%	97.6%
Метамфетамини (пико и др.)	1.4%	0.5%	0.2%	97.9%
Екстази	1.5%	0.5%	0.2%	97.8%
LSD	1.2%	0.4%	0.2%	98.3%
Халюциногенни гъби	1.1%	0.5%	0.3%	98.1%
Синтетични канабиноиди	1.0%	0.6%	0.5%	97.9%
"Дишане" на лепила, бронз и др.	1.1%	0.7%	0.6%	97.6%
Попърс	1.4%	0.5%	0.1%	98.0%
Анаболни стероиди	1.4%	0.5%	0.2%	98.0%
Комбинация на две и повече вещества	1.5%	0.2%	0.1%	98.2%

Актуалната употреба на наркотици сред учениците в град Кърджали е затворена предимно в частни случаи. Делът на употребили през последните 30 дни, към момента на анкетиране, е под 2% за всяко едно от изброените наркотични вещества. През последния месец и през последната година, но не през последния месец са били взимани най-често кокаин (24 ученика от извадката), амфетамини (22 ученика от извадката) и хероин (21 ученика от извадката). Без съмнение, най-честата употреба (през последните 30 дни) е била осъществявана предимно от ученици в последен гимназиален клас и от момчета.

Най-честите причини, които подрастващите изтъкват като фактори за първата им употреба на наркотици, е от любопитство и с цел удоволствие от временния ефект. Обособяват се и групи ученици, които споделят, че това се е случило от скука, или за да бъдат приети от компанията си. Момчетата по-често са били водени от психологически проблеми или чувство за дискомфорт, докато момичетата относително категорично посочват, че са били водени от любопитство и очаквания временен ефект.

Таблица 37 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Възраст при първа употреба на някое от посочените в предходния въпрос вещества?“

СРЕДНА ВЪЗРАСТ ПРИ ПЪРВА УПОТРЕБА НА НЯКОЕ ОТ ПОСОЧЕНИТЕ В ПРЕДХОДНИЯ ВЪПРОС ВЕЩЕСТВА	
Хероин	12
Метадон	13
Морфин, Кодеин и др. опиати	14
Кокаин	15
Амфетамини	15
Метамфетамини (пико и др.)	13
Екстази	14
LSD	15
Халюциногенни гъби	15
Синтетични канабиноиди	15
Дишане” на лепила, бронз и др.	16
Попърс	16
Анаболни стероиди	15
Комбинация на две и повече вещества	14

Средната възраст, на която младежите започват да употребяват наркотични вещества, е 15-16 години. Въпреки това трябва да се вземе предвид, че има няколко вещества, с които децата се сблъскват по-рано – екстази, метамфетамини, морфин, метадон и хероин.

Статистическото разпределение сред учениците показва, че момчетата започват да употребяват с година по-късно от момчетата - метамфетамини, екстази, LSD и халюциногенни гъби. Употребата на синтетични канабиоиди, дишане на лепила, попърс, анаболни стероиди и комбинация от повече вещества сред момчетата започва средно с около 2 години по-късно, спрямо момчетата. Най-съществена разлика се наблюдава при веществата хероин и метадон, където момчетата започват с три години по-рано – на 11 години.

37 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „В колко дни през последните 12 месеца сте употребявал(а) някое от посочените по-долу вещества?“

В колко дни през последните 12 месеца сте употребявал(а) някое от посочените по-долу вещества?	1-2 дни годишно	3-10 дни годишно	Веднъж месечно	2-4 дни месечно	2-4 дни седмично	5 и повече дни седмично	Не през последните 12 месеца	Никога не съм употребявал(а)
Хероин	0,5%	0,2%	0,5%	0,1%	0,1%	0,5%	5,3%	92,7%
Метадон	0,2%	0,2%	0,6%		0,2%	0,5%	5,3%	93,0%
Морфин, Кодеин и др. опиати	0,5%	0,2%	0,8%	0,2%	0,2%	0,5%	4,9%	92,9%
Кокаин	0,2%	0,1%	0,9%	0,3%	0,3%	0,5%	5,1%	92,7%
Амфетамини	0,4%	0,2%	0,5%		0,4%	0,5%	5,0%	93,1%
Метамфетамин и /пико и др.		0,2%	0,6%	0,1%	0,3%	0,5%	5,3%	93,1%
Екстази	0,4%	0,1%	0,5%	0,3%	0,2%	0,4%	5,3%	93,0%
LSD	0,3%	0,1%	0,6%	0,4%		0,4%	5,3%	93,0%
Халюциногенни и гъби	0,3%	0,1%	0,6%	0,4%		0,3%	5,3%	93,1%
Синтетични канабиоиди	0,4%	0,1%	0,5%	0,3%	0,2%	0,3%	5,1%	93,2%
„Дишане” на лепила, бронз и др.	0,3%	0,1%	0,5%	0,2%	0,2%	0,5%	5,1%	93,2%
Попърс	0,7%		0,7%			0,3%	5,1%	93,2%
Анаболни стероиди	0,1%	0,2%	0,5%	0,1%	0,1%	0,7%	5,3%	93,1%
Комбинация на две и повече вещества	0,4%	0,1%	0,6%	0,2%	0,1%	0,5%	5,2%	92,9%

Разглеждайки употребата на годишна база, забелязваме, че с дялове от около 7% анкетираните ученици споделят, че са употребявали всяко от веществата през последните 12 месеца. На годишна база са се взимали най-често хероин и морфин, на месечна – кокаин, а на седмична база - амфетамини. Статистическото разпределение показва установените тенденции от предходните въпроси в изследването. Младешите в 12 клас и момчетата показват по-висока честота на употреба, докато учещите в 8, 9 и 10 клас значително по-често отговарят, че никога не са употребявали такива вещества.

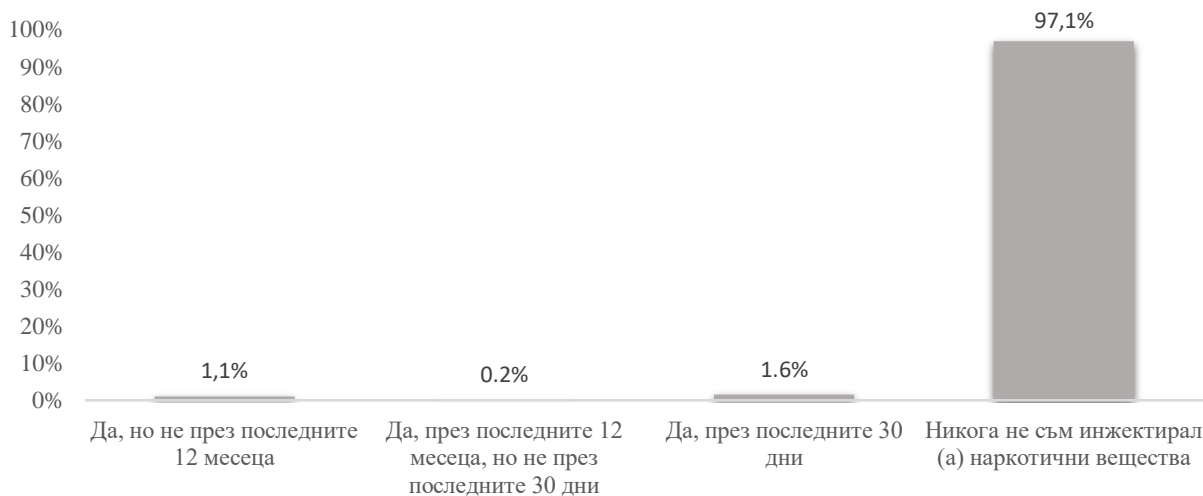
Таблица 38 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „В колко дни през последните 30 дни сте употребявал(а) някое от посочените по-долу вещества?“

В колко от последните 30 дни сте употребявал(а) някое от посочените по-долу вещества?	Веднъж	2-3	4-9	10-19	20 и повече	Не през посл. 30 дни	Никога не съм употребявал(а)
Хероин	1,0%	0,5%	0,3%	0,1%	0,4%	4,8%	93,0%
Метадон	0,7%	0,6%	0,1%	0,1%	0,3%	4,9%	93,3%
Морфин, Кодеин и др. опиати	0,9%	0,4%	0,3%	0,1%	0,3%	4,8%	93,3%
Кокаин	0,6%	0,5%	0,5%	0,2%	0,5%	4,6%	93,2%
Амфетамини	0,5%	0,2%	0,1%	0,5%	0,5%	4,8%	93,5%
Метамфетамин и (пико и др.)	0,5%	0,2%	0,2%	0,6%	0,4%	4,7%	93,4%
Екстази	0,9%	0,2%	0,1%	0,2%	0,7%	4,7%	93,2%
LSD	0,8%	0,3%	0,1%	0,1%	0,5%	5,0%	93,3%
Халюциногенни гъби	0,4%	0,5%	0,2%	0,2%	0,4%	4,9%	93,6%
Синтетични канабиноиди	0,5%	0,5%	0,3%	0,1%	0,2%	4,9%	93,5%
„Дишане” на лепила, бронз и др.	0,9%	0,5%	0,2%	0,2%	0,2%	4,9%	93,2%
Попърс	1,0%	0,5%	0,1%		0,4%	4,7%	93,4%
Анаболни стероиди	0,7%	0,4%	0,1%	0,2%	0,5%	5,0%	93,2%
Комбинация на две и повече вещества	0,5%	0,3%	0,5%	0,1%	0,5%	5,0%	93,2%

Актуалната употреба на наркотични вещества следва да бъде идентифицирана чрез обособяване на честотата на употреба на месечна база. Учениците, заявили, че употребяват повече от 10 пъти месечно наркотично вещество, са вземали амфетамини, метамфетамини и екстази. Употребата обаче е затворена в около десет случая и за трите вещества, което ясно показва, че не може да става въпрос за притеснителни тенденции сред всички ученици в града.

Тежките наркотични вещества по-често са били използвани до 3 пъти през месеца. Превес в най-честата употреба вземат хероин (17 ученика) и метадон (15 ученика), както и попърс (16 ученика) и дишане на лепило (15 ученика).

Фигура 39 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Инжектирали ли сте си някога наркотични вещества?"

Инжектирането на наркотични вещества, аналогично с цялостния прием на такива, е затворено в частни случаи. 3% от анкетираните младежи в град Кърджали споделят, че някога са си инжектирали наркотик.

Най-висок дял от анкетираните в 12 клас са споделили, че са си инжектирали наркотично вещество, като това се отнася за всяка една от изброените честоти на употреба. Най-висок дял от децата признават, че това се е случвало през последните 30 дни и преди повече от година. Забелязва се, че делът на момичета, които са си инжектирали наркотично

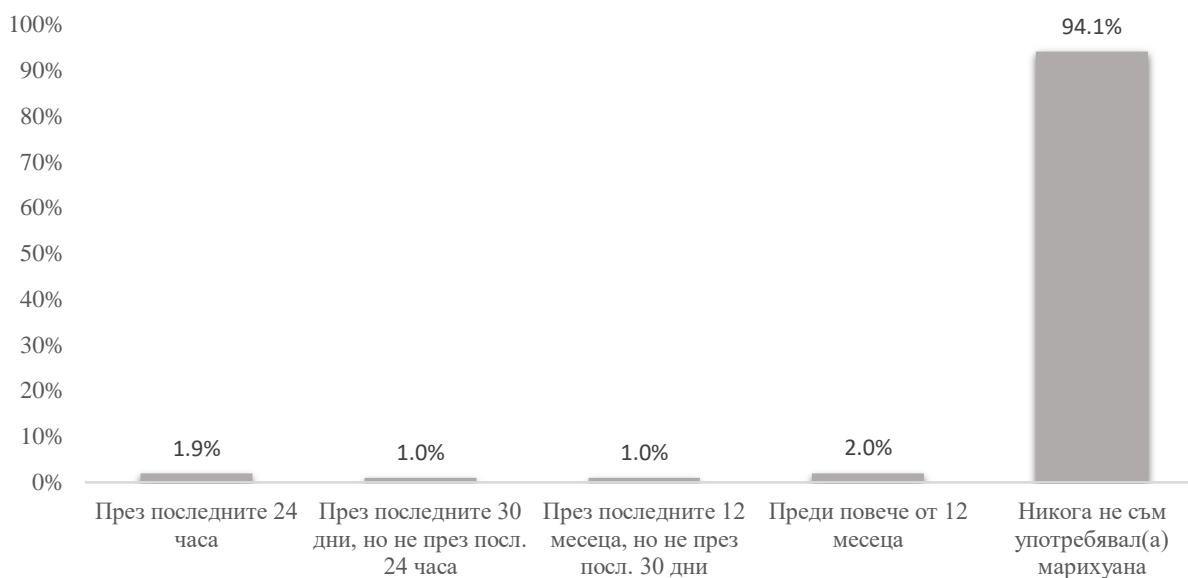
вещество преди повече от година, е около три пъти по-висок (1,6%). Въпреки това употребата остава затворена в частни случаи.

Учениците, които са си инжектирали наркотик през последните 30 дни, по-често са употребявали канабис, както и канабис в комбинация с алкохол. Сред тях е силно разпространена и употребата на *дизайнерска дрога*. Около половината от призналите, че са употребявали такава дрога, някога са си инжектирали наркотични вещества. Формата, под която те по-често споделят, че са вземали дизайнерски наркотични вещества, е течност, кристали и таблетки, в този ред.

Делът на ученици, инжектирали си наркотични вещества през последните 30 дни, по-често са на мнение, че употребата на тежки наркотични вещества (хероин, екстази, кокаин) не носят голям риск за здравето на употребяващите и по-често отговарят, че употребата на наркотици не е проблем за техния град и училище. Те по-регулярно от останалите отсъстват от училищните си занимания и участват в хазартни игри.

Употреба на канабис

Фигура 40 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Кога за последно сте употребявал(а) марихуана?“

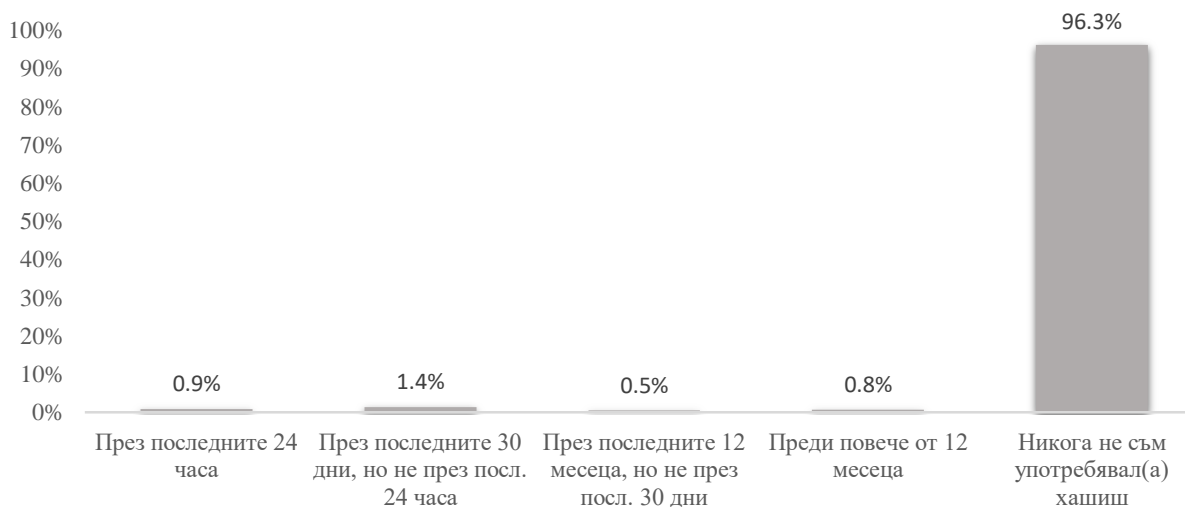

Според проведеното изследване в град Кърджали делът на активно употребяващи марихуана ученици е малко под 2%. 1% са употребявали през последните 30 дни, но не през последните 12 часа. Със същия процентен дял се обособяват и употребилите марихуана през последните 12 месеца, но не през последните 30 дни. 2% от учениците са споделили, че са пушили растителната смес преди повече от година.

Учениците, пушили марихуана през последните 24 часа, са най-често от дванадесети клас и момчета, като те се обособяват и с по-висока честота на употреба. През последните 24 часа, към момента на анкетираните, марихуана са употребили най-висок дял ученици на възраст между 13 и 14 години, като делът им е значително по-висок от този на останалите.

Активно употребяващите марихуана по-често отсъстват от училище, участват в хазартни игри и прекарват дълго време в игра на различни електронни устройства. Тази група деца също така по-често е попадала в ситуация, в която са им предлагали наркотични вещества.

Фигура 41 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Кога за последно сте употребявал(а) хашиш?“

Хашишът е относително по-слабо разпространен сред учащите в Кърджали, отколкото марихуаната. Общият дял на ученици, признали за употреба на хашиш, е 3,6%. Приемайки, че употребата през последните 24 часа индикира броя на активно употребяващите хашиш, можем да заключим, че те са около 1% от общия дял анкетирани. Употребата отново е най-разпространена сред големите ученици и момчетата, като се

забелязва, че той се употребява почти два пъти по-рядко, спрямо употребата на марихуана от анкетираните.

Тенденциите сред активно употребяващите хашиш са сходни с тези на пушещите марихуана - по-често отсъствие от училище, афинитет към хазартните игри и по-често присъствие в компания с лица, употребяващи наркотични вещества.

Статистическото разпределение показва, че групата на ученици, употребяващи марихуана и на такива, употребяващи хашиш – относително се припокрива. Ако ученикът употребява една от двете растителни смеси, е много вероятно да употребява и другата. Основен дял от анкетираните (около една втора), посочили, че са пушили марихуана през последните 24 часа, споделят, че са пушили хашиш през последните 30 дни.

Макар традиционно канабисът да е едно от най-силно разпространените наркотични вещества сред младежите, данните от изследването сочат, че основен дял от анкетираните ученици заявяват, че са го опитали за първи път на възраст над 18 години. Въпреки това средната възраст, на която децата се сблъскват с растителната смес, е 14 години.

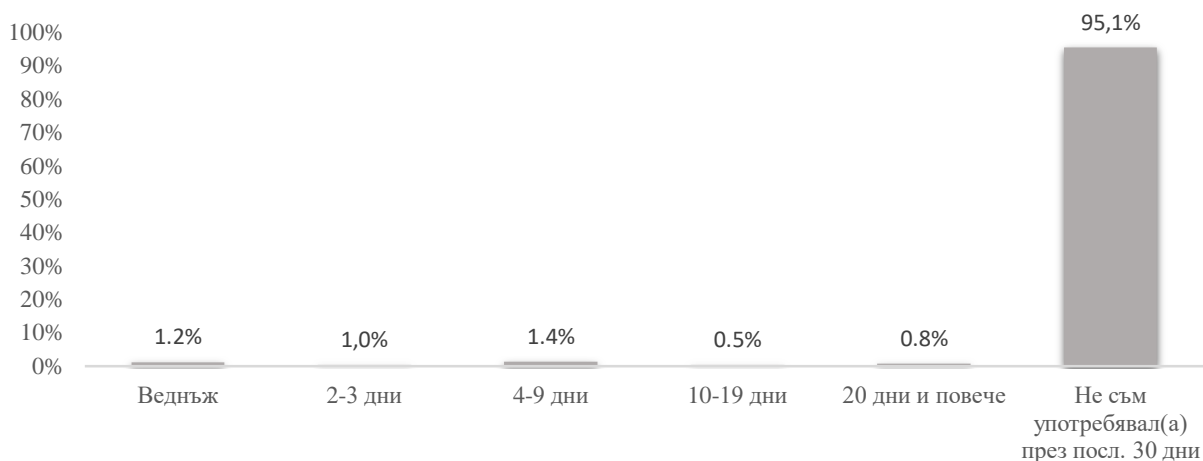
Фигура 42 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "В колко дни сте употребявал(а) канабис през последните 12 месеца?"

5% от анкетираните ученици в град Кърджали са употребявали канабис през последните 12 месеца. Най-висок дял от употребилите са го правили средно веднъж месечно (1,9%). С

покачването на класовете се увеличава и употребата на канабис сред учениците, като отново дванадесетокласниците се обособяват с най-висока честота на употреба. Според получените данни момчетата по-често посягат към растителната смес.

Фигура 43 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "В колко дни сте употребявал(а) канабис през последните 30 дни?"

През последните 30 дни канабис са употребили малко над 4% от анкетираните ученици. За 1,2% това се е случвало само веднъж, като се обособява и група на по-активно употребяващи – между 4 и 9 дни през месеца (1,4%). Най-честата употреба на канабис, над 10 дни месечно, е била осъществявана предимно от ученици в дванадесети и десети клас, като се запазва тенденцията за по-завишена употреба сред момчетата, но с много малка статистическа разлика.

Фигура 44 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Употребявал(а) ли сте някога канабис в комбинация с алкохол?"

Делът на ученици, които са смесвали канабис с алкохол, е относително равен на дела употребяващи – 4%. 2,3% споделят, че това се е случвало през последните 30 дни, а 0,8% през последните 12 месеца, но не през последните 30 дни. 0,8% са правили такава комбинация преди повече от година.

Комбинирането на алкохол с марихуана се оказва изключително популярно сред употребяващите растителната смес, като това важи както за по-активно употребяващите, така и за споделилите, че са пушили само веднъж през последния месец. Смесвалите алкохол с марихуана през последния месец по-често отговарят, че са се напивали често през седмицата от отминалата година и обичайно консумират по-голям брой питиета от останалите.

Разглеждайки статистически разрез между причина за първа употреба на наркотично вещество и честота на смесване на алкохол с марихуана, виждаме, че се обособява голям дял на ученици, *стигащи често до подобна комбинация* – те споделят, че причината да опитат наркотично вещество е била нуждата да бъдат приети от компанията си и по-често от останалите се намират в компания на употребяващи. Забелязва се също, че учениците,

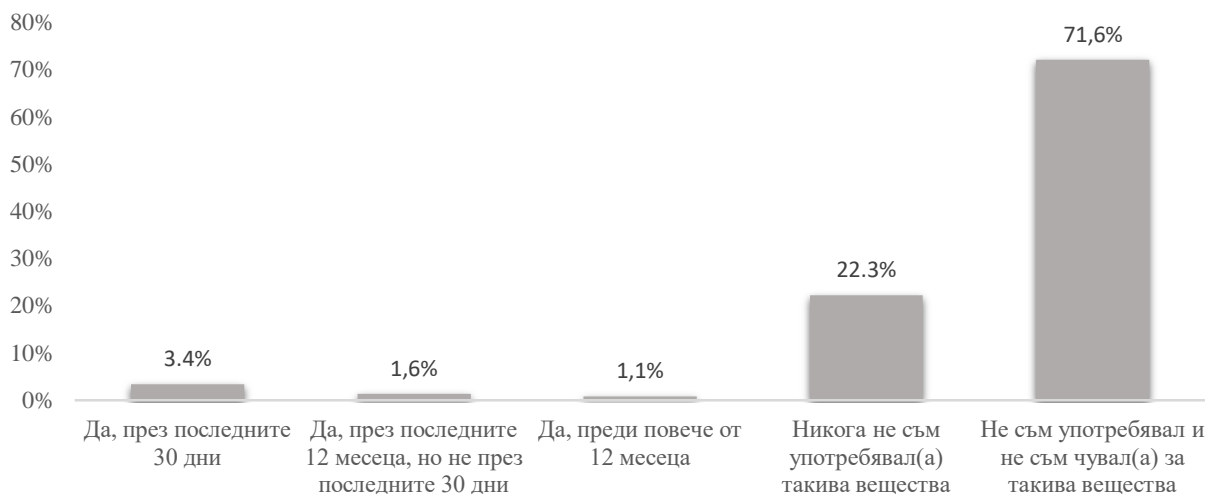
смесвали различни наркотични вещества при употребата си през последните 30 дни, много по-често от останалите са си позволявали да смесват и алкохол с марихуана.

В колкото по-висок клас са младежите, толкова по-голяма е вероятността да са употребявали комбинацията между канабис и алкохол. Въпреки това трябва да се отбележи, че учениците в 8, 10 и 12 клас най-често са посочвали, че са стигали до подобна комбинация през изминалите 30 дни. Запазва се тенденцията за по-засилена употреба сред момчетата.

Употреба на дизайнерски наркотици. Източници на снабдяване и форма

Почти всяка година се увеличава сериозно броят на нови дизайнерски наркотични вещества, които се разпространяват както на българския, така и на световния пазар. Дизайнерската дрога се синтезира, с цел промяна на формулата на старото вещество, така че то да не попада в забранителните списъци на съответното законодателство. По този начин се избягва преследване от закона и съответно понасяне на наказателна отговорност. Избягването на закона, от друга страна, спомага за значително по-лесното разпространение на веществата, като за целта често се ползва интернет. Новите вещества обаче, често имат тежки и непредвидими за употребяващите ефекти. По тази причина е необходимо да се идентифицира до каква степен този тип вещества са разпространени сред учащите в Кърджали, както и с каква честота се обособява употребата.

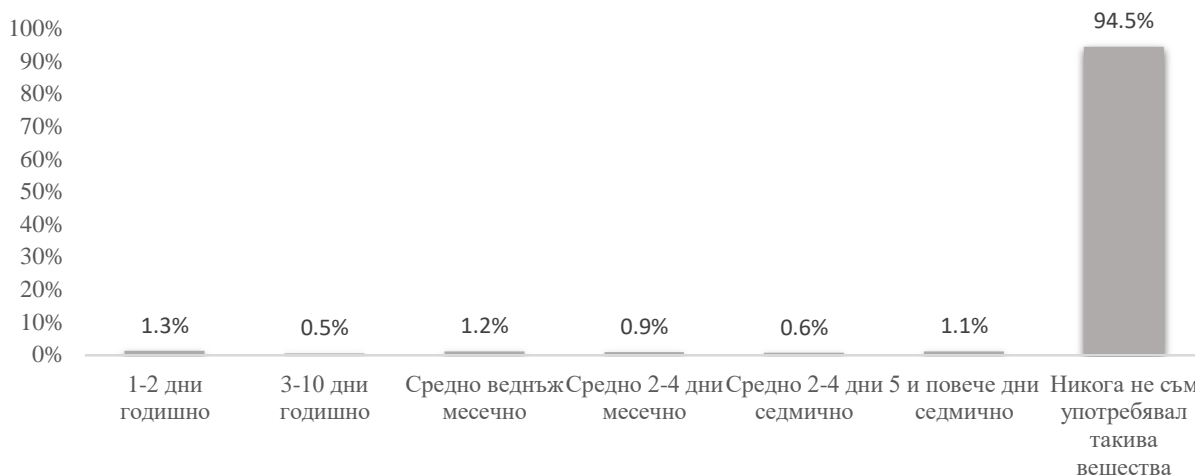
Фигура 45 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "Някога употребявал(а) ли сте нови психоактивни вещества (т.нар. от медиите „дизайнерски“ наркотици) или продукти, различни от вече познатите и разпространявани, като „весел чай“, спайс, бонзай, соли за вана“

Както останалите видове наркотични вещества, така и дизайнерските наркотици са слабо разпространени сред младежите в Кърджали. 5,5 % от анкетираните са споделили, че някога са употребявали такива. 3,4% отговарят, че това се е случило през последните 30 дни, а 1,4% през последната година, но не през изминалите 30 дни. Въпреки това най-висок остава делът на учениците, които не са употребявали и не са чували за такива вещества – 72,2%. 22,3% споделят, че са чували за такива вещества, но самите те не са употребявали.

Актуалната употреба на дизайнерски наркотици (през последните 30 дни), макар и относително затворена в частни случаи, би могла да се припише на учениците от осми, десети и дванадесети клас, като тези от последен гимназиален клас вземат относително силен превес. Младежите, споделили за употреба на дизайнерски наркотици през последните 30 дни, като цяло се обособяват със значително по-рисково поведение от останалите. Те по-често са приемали медикаменти заедно с алкохол (като най-честият път, по който се сдобиват с медикаментите, е от непознато лице), консумирали са алкохол през почти всички дни от последния месец и често са се напивали. Тази група ученици по-често от останалите споделят проблеми, свързани с алкохола и се намират в компания на лица, употребяващи наркотични вещества.

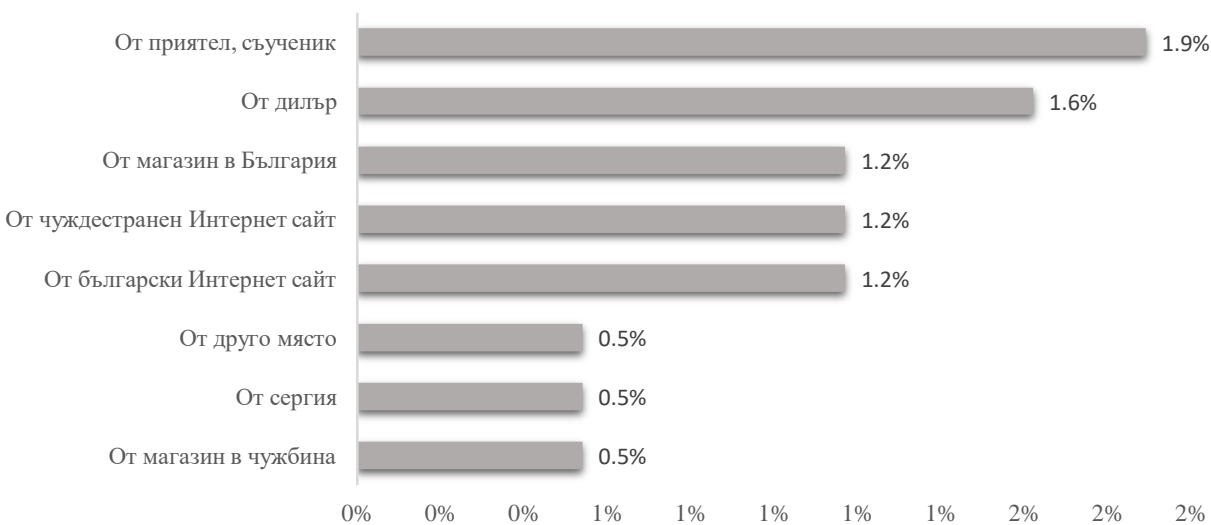
Фигура 46 Процентно разпределение на отговорите на въпрос "През последните 12 месеца в колко дни сте употребявал(а) някое от веществата, описани в предишния въпрос?"

Актуалната употреба на дизайнерски наркотици обхваща малко под 2% от анкетираните. 1,1% са употребявали 5 или повече дни седмично, а 0,6% средно между 2 и 4 дни седмично. 1,3% са опитвали такива вещества в един или два дни през изминалата година, а 1,2% средно веднъж месечно.

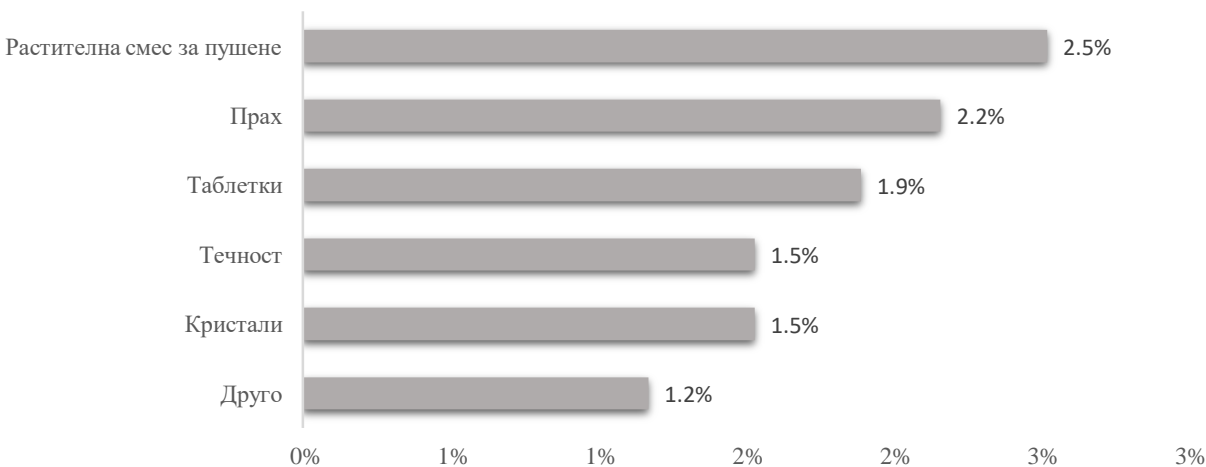
Статистическото разпределение сочи, че употребяващите средно веднъж месечно най-често се снабдяват с веществата от дилъри и посредством интернет сайтове, докато редовно употребяващите по-често се обръщат към магазини в България и чужбина, или сергия. Учениците, използващи „дизайнерски“ наркотици по-често имат завишена употреба на алкохол и цигари. Аналогично с предходно разглежданите данни, отново се забелязва, че ако децата имат склонност да вземат наркотични вещества под някаква форма, е много по-вероятно да злоупотребяват с алкохол и цигари, да отсъстват по-често от училище и да имат увлечение по хазарта. Според статистическото разпределение, употребявалите дизайнерска дрога по-често са се напивали и са смесвали медикаменти с алкохол през изминалия месец.

Фигура 47 Процентно разпределение на отговорилите на въпрос “От къде се снабдявахте с тях през последните 12 месеца?”

Приятелите, съучениците и дилърите се оказват най-честата връзка между учениците и дизайнерските наркотици. 1,9% от анкетираните са се снабдили с помощта на свой приятел или съученик, а 1,6% са се снабдили чрез дилър. Статистическото разпределение показва, че информирането от приятел или съученик е по-разпространено сред учениците, които са под 12 клас. Дванадесетокласниците от своя страна, предпочитат в по-силна степен всеки друг от изброените подходи за снабдяване с наркотични вещества.

Фигура 48 Процентно разпределение на отговорилите на въпрос “Под каква форма бяха тези вещества, които сте употребявал(а) през изминалата една година?”

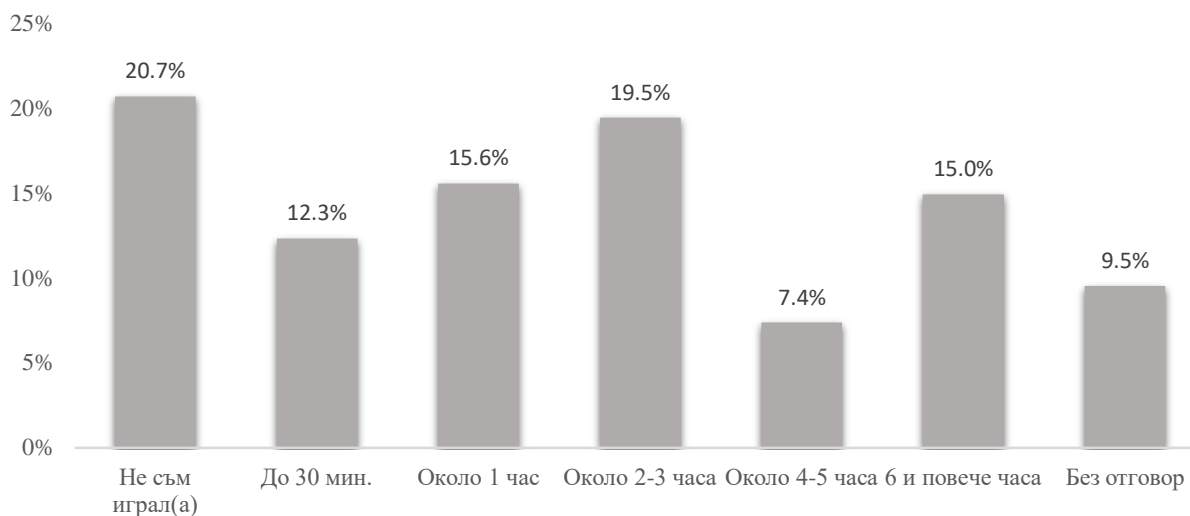

Формата, под която учениците най-често употребяват изброените наркотични вещества, е растителна смес за пушене (2,5%). 2,2% са употребявали наркотични вещества под формата на прах, а 1,9% под формата на таблетки.

Традиционно, учениците от дванадесети клас най-често са употребявали всяка от изброените форми на наркотични вещества. Макар растителната смес за пушене да е разпространена сред учениците от всички класове и да е основната форма, под която децата приемат вещества, се забелязва, че учещите в 8 клас по-често от останалите са опитвали вещества под формата на прах, а тези от десети клас – под формата на кристали. Момчетата по-често вземат вещества под формата на прах, докато момичетата – под формата на кристали и таблетки.

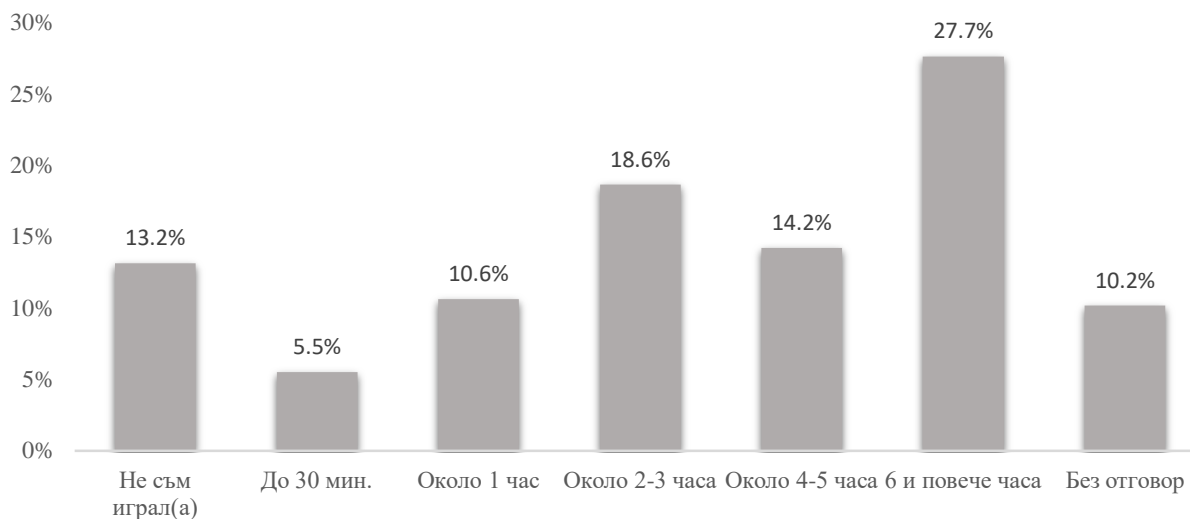
Други зависимости

Фигура 49 Процентно разпределение на отговорилите на въпрос “През последните 30 дни колко време на ден сте прекарвали играйки игри(сами или с други хора), използвайки компютър, таблет, смартфон, конзоли или други електронни устройства? **В учебни дни**”

В учебни дни учениците най-често прекарват време в игри (сами или с други хора), използвайки компютър, таблет, смартфон, конзоли или други електронни устройства, между половин час и 2-3 часа дневно (общо 47,4%). Младежите, които са играли средно над това времетраене на ден са общо 22,3%, от които 15% са случаите, при които става въпрос за прекарано време пред електронното устройство от 6 и повече часа за деня. Същевременно около една пета (20,7%) от учениците в Кърджали не са играли подобни игри в учебните дни.

Фигура 50 Процентно разпределение на отговорилите на въпрос “През последните 30 дни колко време на ден сте прекарвали играйки игри(сами или с други хора), използвайки компютър, таблет, смартфон, конзоли или други електронни устройства? **В почивните дни**”

Времето, прекарано в игри (самостоятелно или с други хора), на компютър, таблет, смартфон, конзоли или други електронни устройства, нараства през почивните дни. Общо 41,9% от учениците прекарват между 4-5 часа на ден и 6 и повече часа в електронни игри в почивните дни. Притеснителна е тенденцията, че в тези дни най-често посочваната употреба на електронните устройства за игра е именно в интервала 6 и повече часа (27,7%). Делът на младежите, при които се наблюдава тенденция към завишаване на престоя пред електронните устройства в почивни дни, изпреварва този на посочилите, че прекарват средно между половин час и 2-3 часа в подобни игри (общо 34,8%).

Данните сочат, че момчетата по-често от момичетата проявяват склонност към завишена употреба на електронните устройства с цел игра, както в учебни, така и в почивни дни. За момичетата е по-характерна играта на електронни устройства между половин час и 2-3 часа дневно.

Таблица 51 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Колко често през последните 12 месеца сте участвали в някоя от следните активности?”

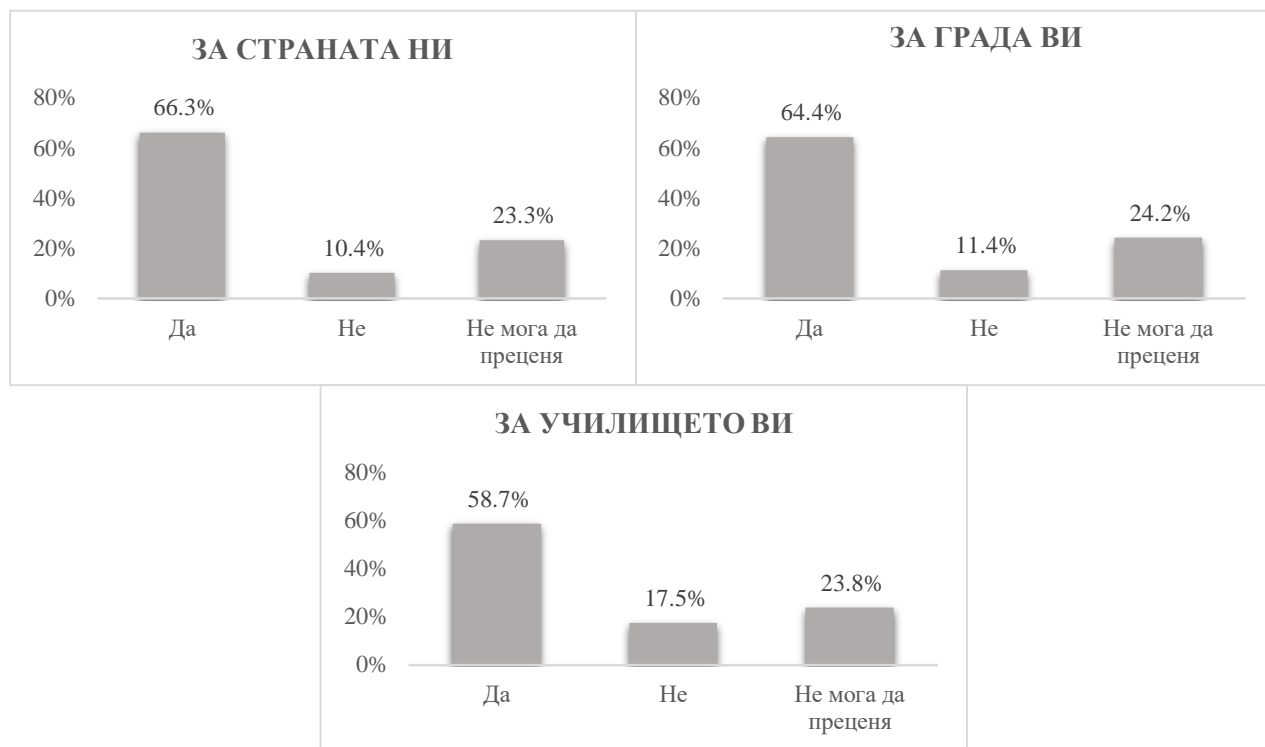
Колко често през последните 12 месеца сте участвали в някоя от следните активности?	Поне веднъж седмично	Поне веднъж месечно	Няколко пъти или по-рядко	Не съм участвал(а)
Български спортен тотализатор	3,3%	1,7%	3,7%	91,3%
Лотарийни игри (билети)лота	3,2%	3,2%	11,3%	82,3%
Числови игри тип "Бинго"	2,4%	1,6%	4,2%	91,7%
Игри с игрални автомати	3,5%	2,1%	3,5%	90,9%
Игри на игрални маси в казино	3,1%	1,8%	2,1%	93,1%
Залегания в интернет	4,7%	1,7%	3,7%	89,9%
Залегания в букмейкърски пунктове	3,7%	2,0%	1,7%	92,6%
Томболи	4,3%	1,5%	11,7%	82,4%

В гореизложената таблица е онагледено колко често през последните 12 месеца анкетираните са участвали в някоя хазартна дейност. От данните личи тенденция, според която, когато има практика, предполагаща включване в дейности от по-сериозен хазартен тип (като игри на игрални маси в казино и залегания в букмейкърски пунктове или в интернет), самата честота на практикуване е по-завишена. Обратно – когато става въпрос за българския спортен тотализатор, лотарийни игри (билети), числови игри тип "Бинго" и томболи – включването е по-скоро изключение (т.е. случвало се е едва „няколко пъти или по-рядко“). Игрите с игрални автомати запазват неутрално положение спрямо честотата на включване в подобни практики. Учениците посочват с еднакъв интензитет в тези случаи, както редовна игра (поне веднъж седмично), така и редки случаи на включване.

Засечени по признак пол, данните дават информация, че момчетата са по-склонни към хазартно поведение от всякакъв тип. С нарастване на възрастта, нараства и делът на вземащите участие в подобни хазартни дейности, като зрелостниците регистрират най-висок процент на участие в повечето от тях.

Информираност и нагласи относно употребата на психоактивни вещества

Таблица 52 Процентно разпределение на отговорилите на въпрос „Според вас употребата на наркотици проблем ли е:“

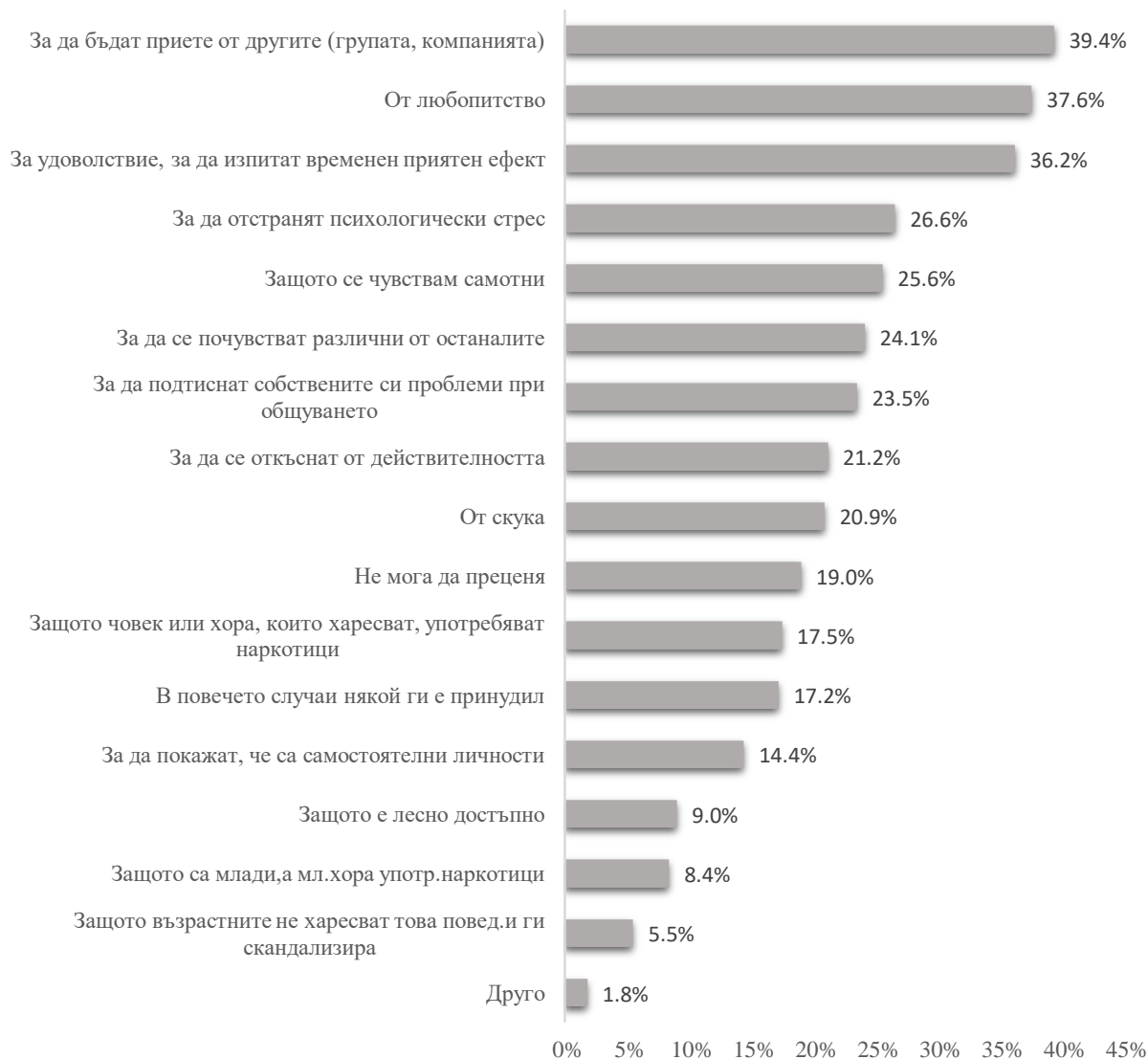

Колкото по-отдалечен е кръгът, който се разглежда, толкова по-голямо значение учениците придават на проблема за употребата на наркотици. В най-близката общност за учениците – училищната им - употребата на наркотици е оценена като проблем в 58,7% от случаите. Когато погледнем на ниво град – оценката се повишава на 64,4%, а в съвсем обобщен и същевременно най-отдалечен план от конкретната социална среда – на ниво страна – оценката е споделена от 66,3%.

Учениците в началния етап на гимназиалното обучение (8, 9 и 10 клас) са по чувствителни към темата, обявявайки я в по-голяма степен като проблемна. Момичетата също са

склонни да придават по-голямо значение на проблема с употребата на наркотици за страната, града и училището си, отколкото момчетата.

Фигура 53 Процентно разпределение на отговорилите на въпрос “Според вас каква е причината връстниците ви да употребяват наркотици?”

Сред предполагаемите причини връстниците им да употребяват наркотици, учениците посочват на първо място подбуди, свързани със стремеж към социализация (39,4%), любопитство (37,6%), както и употреба за забавление и удоволствие (36,2%).

Притеснителна е тенденцията, според която на второ място се подреждат причини, свързани със справяне с различни емоционални състояния, присъщи на тийнейджърската възраст и особеностите на съвременното ежедневие. Такива са чувството на повишени нива на стрес, усещането за самота, стремежът подрастващият да се отличи от останалите, необходимостта от справяне с проблеми в общуването и цялостното желание за откъсване от действителността. На тези характерни за възрастта реакции към света подрастващите понякога търсят решение чрез употребата на наркотични вещества, които повлияват възприятията им и карат действителността да изглежда различно, давайки им временно измамно усещане за разрешаване на проблема. В тези случаи обаче следва да бъде предоставена допълнителна психологична подкрепа за трайно разрешаване на проблемите и превантиране на подобна употреба на наркотични вещества.

Таблица 54 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Какво е отношението ви към следните твърдения?”

Какво е отношението ви към следните твърдения?	Подкрепям	Не подкрепям	Не мога да преценя
Злоупотребата с наркотици е криминално деяние и следва да бъде наказвано със затвор	42,6%	17,7%	39,6%
Злоупотребата с наркотици е нарушение на закона и следва да бъде наказвано с административна санкция (глоба)	50,4%	15,9%	33,8%
Злоупотребата с наркотици е признак на болест и не следва да бъде наказвана	19,1%	37,9%	43,0%
Производството на канабис за медицински цели трябва да бъде разрешено от закона	30,7%	22,1%	47,2%
Притежанието на канабис в малки дози (напр. до 1 гр.) не следва да се санкционира по никакъв начин	16,1%	34,5%	49,4%
Притежанието на хероин в малки количества (1-2 дози) не следва да се санкционира по никакъв начин	9,7%	45,1%	45,1%
В закона трябва да се въведат минимални дози от всеки вид наркотик, за чието притежание не се налагат никакви санкции	14,3%	41,3%	44,4%

Около половината от учениците в град Кърджали подкрепят предложените за оценка твърдения, които са в съзвучие с нормативните уредби в страната ни, които действат към

момента по темата за наркотичните вещества. Те се съгласяват, че „злоупотребата с наркотици е криминално деяние и следва да бъде наказвано със затвор“ (42,6%) и в малко по-голяма степен подкрепят по-леките санкции, които стоят зад твърдението „злоупотребата с наркотици е нарушение на закона и следва да бъде наказвано с административна санкция (глоба)“ (50,4%). Под една пета са младежите, които заявяват, че са против.

Категоризирането на злоупотребата с наркотици като признак на болест затруднява респондентите и те предпочитат да се въздържат от заемане на позиция по темата (43%). В случаите, в които е даден отговор, той по-често е против твърдението и следствието, че този тип злоупотреби не следва да бъдат наказвани (37,9%).

По твърденията, които имат отношение към темата за легализацията на наркотичните вещества, половината от подрастващите посочват, че не могат да преценят. Процентното разпределение сочи, че учениците са по-толерантни към легализацията на канабиса и са против тази на други наркотични вещества. Все пак анкетираните са по-склонни да подкрепят нормативното уреждане на производството на канабис за медицински цели и по-скоро не се съгласяват с легализацията на притежанието на канабис в малки дози.

Таблица 55 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Какво е отношението ви към :”

Какво е отношението ви към :	Одобрявам независимо от количеството	Одобрявам при ограничени количества	Не одобрявам независимо от количеството	Не мога да отговоря
Употребата на екстази	3,8%	3,4%	60,8%	32,0%
Употребата на хероин	3,3%	2,1%	65,0%	29,6%
Пушенето на канабис от време на време	4,8%	7,5%	55,9%	31,9%
Пушенето на цигари	5,2%	24,4%	41,0%	29,4%
Ежедневното пиене на алкохол	5,0%	20,5%	45,1%	29,5%

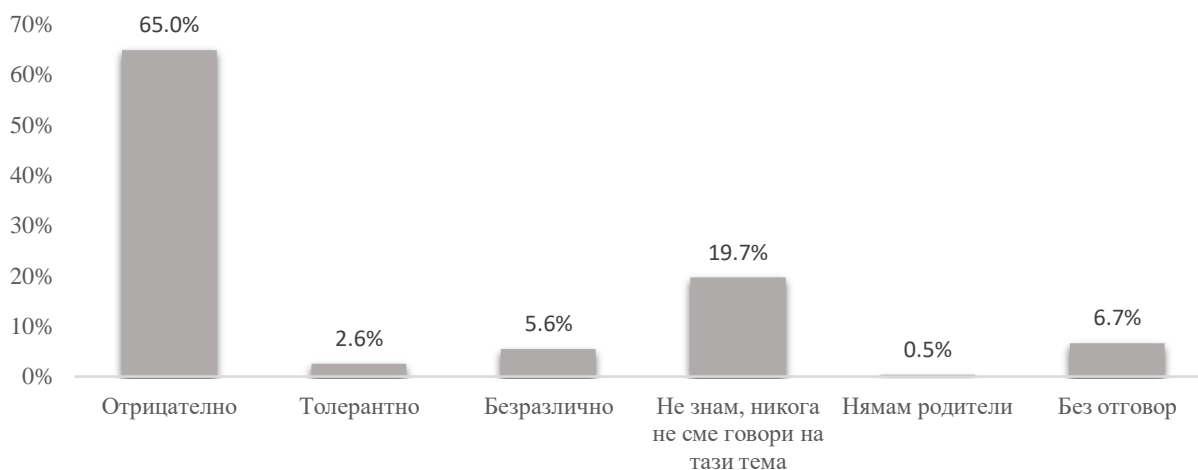
Най-висок е делът на учениците в град Кърджали, които не одобряват употребата на тежките синтетични наркотици – екстази и хероин. При тях подкрепата не се влияе значително от честотата на употреба.

В по-малка степен е изразено неодобрение по повод на употребата на канабис, като при него се наблюдава значение на честотата на употреба. Гимназистите са по-склонни да подкрепят употребата му в ограничени количества.

Пушенето на цигари и ежедневната консумация на алкохол са поведенията, които се ползват с най-висок процент на подкрепа от подрастващите. Те обаче следва да са в ограничени количества. Една четвърт от анкетираните одобряват пушенето на цигари при ограничени количества (24,4%), а една пета – ежедневното пиене на алкохол отново при ограничени количества (20,5%).

Разгледани отговорите по пол, сочат, че момчетата отдават по-голямо значение на приеманите количества от съответните субстанции, отколкото момчетата.

Фигура 56 Процентно разпределение на отговорилите на въпрос “Какво е отношението на родителите ви към лицата, употребяващи наркотици?”

Според 65% от анкетираните, родителите им се отнасят отрицателно към лицата, употребяващи наркотици. Приблизително всеки пети ученик споделя, че никога не е говорил с родителите си по темата и не знае какво е тяхното отношение. Подрастващите, които определят мнението на родителите си към лицата, употребяващи наркотици, като положително, са 5,6%, а като толерантно – 2,6%.

В абсолютна стойност учениците, определили отношението на родителите си като толерантно, са общо 29 лица. Въпреки малкия абсолютен брой, е проследима тенденция

на възпроизвеждане на родителския модел. Същите младежи демонстрират на свой ред по-толерантно отношение към различните злоупотреби със субстанции, като същевременно са склонни да подценяват вредите им за здравето.

Рискове за здравето от употребата на цигари, алкохол и наркотични вещества

Таблица 57 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които :”

	Няма риск	Умерен риск	Голям риск	Не знам
Пушат цигари от време на време	15,5%	42,5%	18,6%	23,3%
Пушат цигари 1 и повече кутии цигари на ден	5,9%	10,7%	61,1%	22,3%
Пушат наргийле от време на време	26,7%	31,5%	13,5%	28,3%
Пушат наргийле редовно	10,2%	20,6%	40,9%	28,3%
Пушат канабис от време на време	6,2%	12,8%	46,4%	34,6%
Пушат канабис редовно	4,1%	6,7%	55,0%	34,3%
Пият алкохол от време на време	31,6%	27,0%	16,8%	24,5%
Пият алкохол по 5 и повече питиета дневно поне веднъж в седмицата	7,8%	18,9%	46,7%	26,6%
Употребяват хероин от време на време	2,1%	6,1%	63,3%	28,5%
Употребяват хероин редовно	1,8%	2,6%	67,3%	28,3%
Употребяват екстази от време на време	2,6%	7,3%	56,8%	33,3%
Употребяват екстази редовно	1,8%	3,5%	61,7%	33,0%
Употребяват кокаин от време на време	2,7%	5,9%	63,4%	28,0%
Употребяват кокаин редовно	1,8%	2,8%	67,2%	28,2%

Според подрастващите, като най-рискова за здравето се определя употребата на хероин, кокаин и екстази, без съществено значение от честотата на употреба (редовно или „от време на време“). Редовната употреба на канабис в по-малка степен се смята за опасна, но

все пак тя също се оценява като високорискова от мнозинството. Оценката на употребата на канабис с по-нисък интензитет („от време на време“) е съпоставима с резултатите от оценката за риска върху здравето на човека от прекомерната употреба на алкохол (5 и повече питиета) поне веднъж седмично.

Интересно е, че тютюнопушенето, което предполага консумация на една и повече кутии цигари на ден, е оценено с по-висок риск за здравето, отколкото редовната употреба на канабис, както и спрямо прекомерната консумация на алкохол.

Гимназистите оценяват с най-нисък риск за здравето консумацията на алкохол „от време на време“, пушенето на наргиле „от време на време“ и на трето място - пушенето на цигари „от време на време“. Редовното пушене на наргиле събира значително по-висока негативна оценка за очакваните ефекти върху здравето.

Въпроси, свързани с училището и обкръжението

Таблица 58 Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Смятате ли, че в училище трябва да се разговаря открито по въпросите, свързани с:“

Смятате ли, че в училище трябва да се разговаря открито по въпросите, свързани с:	Да	Не	Не знам
Тютюнопушенето	56,3%	23,4%	20,3%
Безопасния секс	49,5%	23,2%	27,2%
Употребата на алкохол	54,3%	26,8%	18,8%
Употребата на наркотици	55,4%	26,3%	18,3%
Насилието в живота	58,5%	20,8%	20,7%

Учениците в град Кърджали споделят, че са открити за разговори в училище по чувствителните теми, които обичайно вълнуват подрастващите в гимназиалния период. Малко над половината от респондентите заявяват готовност да коментират в училище теми като насилие в живота (58,5%), тютюнопушене (56,3%), употреба на наркотици (55,4%), употреба на алкохол (54,3%), безопасен секс (49,5%). Средно около една четвърт

от анкетираните не смятат, че тези теми трябва да се коментират в клас. В най-висока степен и единодушно учениците споделят нуждата от дискусия по темата за насилието.

Момичетата са по-склонни да коментират всяка от изброените теми открито в училище. Същевременно нуждата от подобни разговори става по-осезаема, колкото по-големи са учениците.

Таблица 59 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Разговаряте ли по въпросите за употреба на наркотици с:”

Разговаряте ли по въпросите за употреба на наркотици с:	Да	Не
Родителите си	48,9%	51,1%
Съучениците и приятелите си извън училище	44,9%	55,1%
Учители и педагогически съветници в училище	36,3%	63,7%

В най-малка степен учениците разговарят по въпросите за употребата на наркотици с учителите и педагогическите съветници в училище. Сред респондентите малко над една трета коментират въпроса с посочените лица. По-често темата е обсъждана с родители (48,9%) и в приятелския кръг (44,9%). Около половината от учениците (51,1%) споделят, че въпросите за употребата на наркотици не са били тема на разговор между тях и родителите им.

Момичетата като цяло коментират темата по-често, като разликите в комуникирането ѝ с родителите са най-осезаеми. Колкото по-големи са учениците, толкова по-често споделят, че разговарят у дома и с приятели по въпросите за употребата на наркотици.

Таблица 60 Процентно разпределение на отговорите на въпрос “Колко учебни дни сте пропуснали през последните 30 дни :”

Колко учебни дни сте пропуснали през последните 30 дни :	Нито един	1-2	3-5	Над 5
По извинителни причини	63,2%	15,2%	8,1%	13,4%
По неизвинителни причини	81,3%	8,2%	3,2%	7,3%

Сравнително редки са отсъствията на анкетираните по неизвинителни причини – 81,3% нямат изобщо регистрирани подобни. Едва 7,3% са случаите, при които говорим за системно отсъствие – над 5 неизвинени отсъствия от учебни часове.

Обобщение

По-голямата част от учениците, взели участие в настоящото проучване, живеят в стабилна семейна среда, като над 80% от анкетираните споделят, че родителите им живеят заедно.

С дялове от малко над една втора учениците в Кърджали посочват, че влизат в конфликти с родители, съученици или учители, като основен проблем се очертава около комуникацията на децата с преподаватели. Въпреки това основни дялове от децата заявяват, че не са отсъствали от училище често, а когато това се е случвало, е било по извинителна причина.

Около една трета от анкетираните младежи са пушили цигари някога в живота си, но въпреки това актуалната употреба (през последните 24 часа) се осъществява само от около 12% от учениците. Алкохолът, за сметка на това, е значително по-разпространен сред учащите в Кърджали. Над половината от анкетираните споделят, че са пили алкохол някога в живота си, а около една четвърт – през последните 30 дни. Въпреки това учениците рядко стигат до интоксикация и тези случаи, в които се стига до злоупотреба, се обособяват по-скоро като инцидентни.

Употребата на медикаменти е рядко явление сред учениците в Кърджали. Децата, заявили, че през последните 30 дни са употребили медикамент без лекарско предписание, са общо 46. За сметка на това обаче, младежите относително по-често си позволяват да смесват различни медикаменти с алкохол. Не особено популярно сред учениците е и комбинацията между канабис и алкохолни напитки.

Канабисът е най-често употребяваното наркотично вещество. Ясно се забелязва, че пушещите марихуана имат цялостно по-положително отношение спрямо употребата, притежанието и вредата от наркотиците. Данните от изследването сочат, че децата, попаднали в компания, в която се употребява канабис или самите те употребяват такъв, са значително по-благоразположени към употребата на синтетични вещества.

Употребата на тежки наркотични вещества също е затворена в частни случаи. Употребяващите за всяко едно от веществата рядко надминават 25 души, като при активната употреба броят им пада

дори повече. Дизайнерските наркотици обаче се обособяват като относително силно разпространени, макар и рядко да става въпрос за актуална употреба.

Близо 2/3 от анкетираните ученици определят употребата на наркотици като проблем за страната, града и училището им. В подкрепа на тези мнения се открояват и отговорите им, сочещи, че употребата и притежанието на наркотични вещества следва да се санкционира. Въпреки това, не са еднозначни нагласите на младежите, които употребяват наркотични вещества и на тези, които не го правят. Употребяващите са значително по-толерантни към темата за употребата на наркотици и дори смятат, че законът трябва да се промени така, че да позволява лични дози, например. Други специфики, с които се обособяват по-често употребяващите наркотици ученици, са честите отсъствия от училище и конфликтни ситуации с трети лица.